

Högskolan i Halmstad
Sektionen för lärarutbildning
Auo 61-90

Genus

En studie inriktad på lärarnas medvetenhet med avseende på
genus i ämnet idrott och hälsa.

Engelsk titel: A research focused on the teachers' awareness concerning gender on the subject
physical education.

Examensarbete: Lärarprogrammet

Slutseminarium: 10 januari 2011

Författare: Lina Johansson & Emelie Tydén

Handledare: Jette Trolle-Schultz Jensen & Anders Urbas

Medexaminatorer: Monica Eklund

Examinator: Anders Nelson

Abstract

Syftet med studien har varit att belysa lärarnas medvetenhet kring elevernas genus i ämnet idrott och hälsa. Genom att beskriva detta fenomen har vi valt att samla data med hjälp av kvantitativa observationer och kvalitativa intervjuer. Klassläraren i år 1-3 är vanligen den som, med eller utan utbildning i ämnet, undervisar i ämnet idrott och hälsa, mot bakgrund av det är dessa lärare vår målgrupp.

Studien innehar ett kvantitativt semi-strukturerat observationsschema som utförs på fyra lärare på två olika skolor i ämnet idrott och hälsa. Vi har även gjort kvalitativa intervjuer på dessa fyra lärare. Intervjuerna är utförda med hjälp av en utformad intervjuguide.

Slutsats som kan dras är att lärarnas uttalade medvetenhet inte visar sig i verklighetens praktik. Det visar sig i analysen att det är betydelsefullt för lärarna att ha en medvetenhet kring elevernas genus i ämnet idrott och hälsa. Vidare är det väsentligt att betona att alla elever är egna individer som behöver egen stimulans och egna förutsättningar för att kunna utvecklas.

Nyckelord: Kön, genus, idrott och hälsa, könsbundna aktiviteter, traditionella könsmonster, lärare, medvetenhet

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	1
1.1 BAKGRUND	1
1.2 SYFTE.....	2
2. LITTERATURGENOMGÅNG	3
2.1 HISTORISK BAKGRUND	3
2.2 VETENSKAPLIGT PERSPEKTIV.....	3
2.3 BEGREPPEN KÖN OCH GENUS.....	5
2.4 TIDIGARE FORSKNING INOM ÄMNET IDROTT OCH HÄLSA MED FOKUS PÅ GENUS	7
2.5 LÄROPLANENS FÖRÄNDRINGAR I ÄMNET IDROTT OCH HÄLSA.....	9
2.6 KÖN OCH GENUS I ÄMNET IDROTT OCH HÄLSA.....	10
2.7 LÄRARE, KÖN OCH GENUS.....	12
2.8 LÄRARE I ÄMNET IDROTT OCH HÄLSA	14
3. METOD	15
3.1 PROCEDUR.....	17
3.2 URVAL	20
3.3 FORSKNINGSETISKA ÖVERVÄGANDEN	21
4. RESULTAT	22
4.1 OBSERVATIONER.....	22
4.1.1 Observation av samlingsituation.....	23
4.1.2 Observation av aktivitet.....	24
4.2 INTERVJUER.....	28
4.2.1 Lärare A.....	28

4.2.2 Lärare B	30
4.2.3 Lärare C	32
4.2.4 Lärare D	33
5. ANALYS	36
5.1 VEM UPPMÄRKSAMMAS AV LÄRAREN	36
5.2 VEM LÅTER LÄRAREN KOMMA TILL TALS	38
5.3 VEM BEHÖVER EXTRA HJÄLP OCH FÅR DET AV LÄRAREN UNDER AKTIVITETEN I ÄMNET IDROTT OCH HÄLSA	41
5.4 SLUTREFLEKTION AV ANALYS	43
6. DISKUSSION	45
6.1 METODDISKUSSION	45
6.2 RESULTATDISKUSSION	46
6.3 VIDARE FORSKNING	48

1. Inledning

Denna studie behandlar lärares medvetenhet kring elevernas genus inom ämnet idrott och hälsa. Vi har utfört kvalitativa intervjuer och kvantitativa observationer som ligger grund för vårt resultat. För att synliggöra resultatdelen har vi strukturerat upp observationerna i diagram.

Socialkonstruktionismen tar upp ett förhållningssätt där individen uppfattar verkligheten genom interaktion individer emellan. Mot bakgrund av det, har vi socialkonstruktionismen som utgångspunkt i studien. Vidare utförs observationer av lärarnas agerande i ämnet idrott och hälsa, vilket har sin grund i att verkligheten är socialt konstruerad.

Studiens resultat visar att det finns likheter och skillnader i det läraren säger och det den faktiskt gör. I angivna situationer kan lärares medvetenhet ifrågasättas.

Vidare beskrivs studiens syfte och frågeställningar i nedanstående avsnitt. Betydelsefullt att nämna är de centrala begrepp som är väsentliga i vår studie, för att på så vis öka trovärdigheten och för att som forskare kunna förmedla ett sannolikt resultat.

1.1 Bakgrund

Under vår verksamhetsförlagda utbildning (vfu) har vårt intresse väckts inom genus. Detta vill vi grunda vår kommande studie på. Vi vill få en inblick hur lärare agerar samt ta del av deras uttalande medvetenhet kring genus under idrottslektionerna. Inom årskurs ett till tre har vi uppmärksammat att under vår vfu har det vanligtvis varit läraren som håller i idrottsundervisningen. På grund av detta upplever vi båda att studien som utförs passar sig inom dessa årsklasser.

En tidigare studie åskådliggör att manliga fritidspedagoger har en mer tillbakadragen roll och att de är mer tillåtande gällande eleverna än de kvinnliga fritidspedagogerna. Vidare visar denna forskning resultat av hur kvinnliga respektive manliga fritidspedagoger agerar och förhåller sig till genus i idrott och hälsa (Kankaanpää & Henriksson, 2007). I vår studie vill vi få en inblick i lärarnas medvetenhet kring planering, upplägg, gruppindelning och

genomförande inom idrott och hälsa, det anser vi känns givande och intressant. I skollagen kan vi läsa att var och en inom skolans verksamhet bör främja varje individs egenvärde. De verksamma inom skolan ska sträva efter jämställdhet mellan könen (SFS 1985:110). Mot bakgrund av tidigare forskning och studie har vi kommit fram till att det är ett betydelsefullt område. I vår studie ligger fokus främst på läraren, kring deras medvetenhet i genusfrågor inom ämnet idrott och hälsa.

1.2 Syfte

Vårt övergripande syfte är att utföra en studie på ett ämne där tidigare forskning är vag, vidare genererar studien en utgångspunkt att beskriva ett fenomen i skolans värld. Tidigare forskning tar dels upp att verksamma lärare ibland är missnöjda med undervisning där flickor och pojkar har gymnastik tillsammans inom ämnet idrott och hälsa. Medan de lärare som bedrev en mer könsåtskild undervisning ansåg det mer positivt. Vi vill med vår studie undersöka hur verksamma lärare inom ämnet idrott och hälsa bedriver sin undervisning där både flickor och pojkar är delaktiga. Socialkonstruktionismen ligger även till grund för vår studie, då kommunikation och sociala situationer har en betydelse för hur verkligheten konstrueras. I vår studie kommer vi observera informanternas beteende och vidare vad det finns för likheter respektive skillnader i informanternas uttalade genusmedvetenhet. Vidare att ge en beskrivning av att studera genus i skolan, om lärarnas medvetenhet kring genus gällande eleverna i ämnet idrott och hälsa. Vi har valt att bryta ner vårt syfte vilket mynnar ut i tre frågeställningar som lyder;

- 1 Hur yttrar sig lärarna kring genus i ämnet idrott och hälsa?
- 2 Hur bemöter lärarna eleverna kring genus i ämnet idrott och hälsa?
- 3 Vad finns det för likheter och skillnader i lärarnas agerande i vad de säger/vad de gör inom genus, gällande eleverna i ämnet idrott och hälsa?

2. Litteraturgenomgång

I följande avsnitt kommer vi behandla den historiska bakgrund samhället och skolan har gällande genus. Detta är betydelsefullt för att skapa en god uppfattning i varför denna genusproblematik har uppstått som vi vidare kommer presentera. För att i kommande resultat kunna beskriva vilka likheter och skillnader det finns gällande lärarnas medvetenhet kring genus i ämnet idrott och hälsa, är det betydelsefullt att förklara begreppen kön och genus samt dess kopplingar till ämnet idrott och hälsa och lärarnas medvetenhet. Litteraturgenomgången kommer även att beskriva vad en tidigare studie fått för resultat av fritidspedagogers medvetenhet, gällande genus i ämnet idrott och hälsa. Betydelsefullt är att poängtera att litteraturgenomgången är ett underlag för vår studie och våra tre frågeställningar.

2.1 Historisk bakgrund

Vi har valt att göra en kort beskrivning om 1900-talets funderingar kring genus. Under 1900-talets början beskrivs kvinnorna arbeta i hemmet och männen arbeta i bland annat gruvor. Detta var ett populärt ideal för genusrelationer som samhället anpassades efter. På 1950- och 1960-talet var könsrollerna givna för regeringen samt för FN, fokus och intresset låg på männens behov. Dessa orättvisor uppmärksammades av feminister på 1970-talet, man talade om skillnader mellan pojkar respektive flickor (Connell, 2009, s. 45). Det grundade sig i Simone de Beauvoir's feministiska text som handlade om genuskategorier och genusdominans. Här beskrivs kvinnan som den underordnade till mannen samt hur kvinnan kan agera för att frigöra sig den rollen (Connell, 2009, s.57). Diskussionen togs åter igen upp på 1980-talet, då betonades skolans aktiva arbete kring genus (Franck, 2007, s. 115).

2.2 Vetenskapligt perspektiv

Då vi valt att ha socialkonstruktionismen som utgångspunkt kring genus kommer vi nu att klargöra varför detta passar sig för vår studie. Socialkonstruktionism är ett förhållningssätt där man tar upp genusperspektiv. Det innebär att man uppfattar verkligheten genom interaktion med varandra. Kommunikation och sociala situationer har stor betydelse och inverkan på hur verkligheten konstrueras (Franck, 2007, s. 109). Socialkonstruktionismen anser vi passa vår studie då vi ska observera lärarens beteende gällande genus inom ämnet idrott och hälsa, för

att få en inblick om lärarna bemöter eleverna olika kring genus i ämnet idrott och hälsa. Likaså vad det finns för likheter och skillnader i lärarnas agerande i vad de säger/vad de gör inom genus, gällande eleverna i ämnet idrott och hälsa. Inom socialkonstruktionismen anser man att verkligheten är socialt konstruerad, alltså socialt skapad och gjord individer emellan. Det som blir relevant för vår forskning är att utforska hur dessa sociala konstruktioner visar sig inom den ram av våra fyra lärare. Inom socialkonstruktionismen har man, som tidigare nämnt, fokus på det sociala (Alvesson, Sköldberg 2008, s. 81). Alvesson & Sköldberg (2008, s. 85) menar att inom socialkonstruktionismen delar människor vardagsvärlden med varandra där språket har en betydelsefull roll. Språket ligger till grund för ett socialt kunskapsförråd, vilket innefattar ett uppbyggande av rutiner för olika ageranden inom sociala situationer. Vi kommer genom vår empiriska undersökning basera vårt resultat genom en beskrivning av vad informanterna säger under intervjuerna. Säljö (2005, s. 81) talar om att språket och kommunikationen är en viktig del för mänskligt lärande samt att det är främst genom språket som vi konstruerar kunskap. Vidare tar Säljö (2005, s. 81) upp att Vygotskij ansåg att språket är nära anknutet till det mänskliga tänkandet, språket ses som ett redskap för att få kunskap om andra människor. Säljö (2005, s. 33) menar att språket är den viktigaste utgångspunkten då kunskaper ska konstrueras, för att sedan föras vidare mellan människor. De samtal som sker i interaktion mellan människor har varit, är och kommer alltid att vara, den viktigaste utgångspunkten för lärande. Säljö (2005) beskriver att Vygotskijs tanke är att med hjälp av språket kan vi människor kommunicera. Han betonar att Vygotskij menar att språket först fungerar som en resurs för att kommunicera med andra människor, men språket fungerar även som en resurs för att tänka. Detta menar Säljö (2005) är Vygotskijs förklaring om att kommunikation och tänkandet först sker mellan människor, för att sedan existera hos individen som ett redskap att tänka med (Säljö, 2005). Säljö (2005, s. 90) tar även upp att det är med hjälp av språklig kommunikation som vi människor lättare kommer att förstå omvärlden. Språket ger oss möjligheten att skapa berättelser som innefattar förklaringar och sammanhang vilket bidrar till kommunikation mellan människor och ett redskap till att tänka och minnas.

I vårt dagliga liv skapar vi hela tiden nya sociala relationer, vanor och rutiner. Dessa vanor och rutiner uppkommer i fast tanke eller handlingsmönster till exempel inom familjen, religionen, idrotten, sjukvården etc. (Alvesson, Sköldberg 2008, s. 86). Genom att de vanor och rutiner blir till ett handlingsmönster skapas även kunskap. Kunskapen som konstruerats i social interaktion mellan människor blir även till en tradition. Traditionerna innefattar vanor och rutiner som vidare blir till ett fast handlingsmönster. Denna kunskap existerar inte enbart mellan individerna i samhället, utan också under tiden som finns mellan generationerna, på så vis uppstår traditionerna (Alvesson, Sköldberg 2008, s. 87).

Mot bakgrund av detta vill vi poängtera hur betydelsefullt det är att verksamma lärare reflekterar och är öppna för att förnya sin undervisning, för att inte hamna i gamla vanor och rutiner. Vi som författare till studien anser det betydelsefullt att verksamma lärare kontinuerligt funderar och reflekterar över sin genusmedvetenhet inom ämnet idrott och hälsa.

2.3 Begreppen kön och genus

Med ordet kön avses den biologiska skillnaden mellan män och kvinnor (Hesslefors Persson & Håkansson, 2003, s. 65). En förklaring på skillnaden mellan kön och genus är att kön det man föds till och genus det man formas till. Genus har en grund i det sociala nätverket som förklarar flickors och pojkars beteenden och egenskaper (Tallberg Broman, 2002, s. 10). Genus är även något som kan förändras med tiden. En återblick till 1700-talet då det ansågs det vara manligt att både gråta och sminka sig, vilket i dagens samhälle anses mer kvinnligt än manligt (Henkel, 2006, s. 14). Det är som att säga att rosa är för flickor och blått för pojkar, på så vis skapar vi själva genus. Flera sociologer har på senare år tagit fasta på att både kön och genus kan vara en kulturell process, som social interaktion. Sociologerna menar på att man kan skapa en social kropp genom bantning, piercing, könsbyte och träning. Den mänskliga kroppen är en så kallad social skapelse som individen själv producerat (Giddens, 2003, s. 116).

I Lpo94 behandlas tydligt viljan att skolan ska arbeta med att vidga tanken om genus hos varje individ. Lpo94 poängterar att pojkar och flickor inte ska indelas efter kön utan efter intressen och behov, de ska behandlas på lika villkor. Verksamma inom skolan ska sträva

efter att vidga sina och andras vyer kring det traditionella könsmönstret (Lpo94, Skolverket, 1994). Lärare ska utöver det, utveckla en medvetenhet och ett intresse för en jämlik skola. I Genusboken (Nihlén & Nilsson, 2006, s. 106) kan läsas om lärare som många gånger har en taktik att placera en flicka bredvid klassens ”bråkstake” för att skapa ett lugn i klassen. Detta är något som vi tidigare sett och varit med om under våra vfu-perioder. De verksamma inom skolan har en medvetenhet, där de inte motverkar utan uppmuntrar till att tala, tänka och handla olika beroende på kön (Nihlén & Nilsson, 2006, s. 106).

2.4 Tidigare forskning inom ämnet idrott och hälsa med fokus på genus.

I avsnittet som följer kommer vi att presentera tidigare forskning som gjorts kring genus i ämnet idrott och hälsa. Vi som författare till studien fann vår inspiration från en tidigare undersökning, där likheter och skillnader i hur manliga respektive kvinnliga fritidspedagoger förhöll sig till genus inom ämnet idrott och hälsa behandlades. Då detta inte var någon avhandling eller vetenskaplig artikel har vi enbart kortfattat valt att beskriva vad författarna undersökte. Därefter kommer en presentation över tidigare forskning som gjorts inom ämnet idrott och hälsa med fokus på genus.

Författarna Kankaanpää & Heniksson (2007) ville med sin studie veta om det fanns någon skillnad på manliga respektive kvinnliga fritidspedagoger och om de i sin tur bemöter flickor respektive pojkar annorlunda inom ämnet idrott och hälsa. Studien resulterade även i att ta reda på om fritidspedagogerna arbetade aktivt för att förhindra de så kallade stereotypa könsrollerna genom valet av idrottsaktivitet. Resultatet blev att manliga respektive kvinnliga fritidspedagoger förhöll sig olika till flickor och pojkar inom idrott och hälsa. Det var delvis utifrån denna undersökning som vi fann vår inspiration till vår egen studie.

Larsson, Fagrell & Redelius (2005, s. 7) behandlar i artikeln Kön – Idrott - Skola att genus i dagsläget inte är en fråga som behandlas i dagens skolor. Ett exempel som författarna behandlar är att inom de lokala styrdokumenterna som gäller för ämnet idrott och hälsa, finns det enbart vid ett fåtal tillfällen frågor som rör relationen mellan könen, eller synen på flickor och pojkar i skolan. Vidare tar författarna till artikeln upp att verksamma lärare ibland är missnöjda med samundervisning i ämnet idrott och hälsa. De lärare som bedrev en könåtskild undervisning verkade mer tillfreds med det. Detta kan enligt Larsson, Fagrell & Redelius (2005, s. 8) tolkas som att verksamma lärare har svårigheter att hitta rätt undervisningsmetod för att motverka traditionella könsmonster i ämnet idrott och hälsa. Vidare anser författarna att det är betydelsefullt som lärare inom idrott och hälsa att fråga sig vad det är som skapar bilden av ”de flickiga flickorna” och ”de pojkiga pojkarna”. Att utmana könsmonstren skulle handla om att utmana tolkningar av flickor och pojkars beteenden, vilket samtidigt skulle ge en reflektion över vilket innehåll och vilket arbetssätt man som lärare har i ämnet idrott och hälsa.

Fagrell (2000, s. 122-123) tar i sin doktorsavhandling upp att inom ämnet idrott och hälsa existerar en uppfostringsmiljö, där eleverna genom att ingå i en grupp lär sig att hantera olika sociala koder och relationer. Inom idrotten lär sig även flickor och pojkar att förhålla sig till vad som anses kvinnligt respektive manligt. Exempelvis då flickorna och pojkarna på ett konkret sätt kan få uppleva sin kropp och den kroppsliga kompetensen vilket sker inom en könsordning om vad som anses kvinnligt och manligt. Flickorna lär sig hur kvinnlig idrott bör utövas och pojkarna lär sig den manliga. Fagrell (2000, s. 137-140) behandlar vidare att pojkar och flickor väljer att utöva den idrottsaktivitet som traditionellt anses som kvinnligt och manligt. De flesta pojkar undviker att välja aktiviteter där exempelvis dans ingår och flickor väljer helst bort aktiviteter där kraft och våghalsighet ingår. Fagrell (2000, s. 140) ger en förklaring att barnen är mottagliga för det könsspecifika. Pojkarna och flickorna har inga svårigheter att definiera vad som är ”tjejgrejer” respektive ”pojkgrejer” inom idrotten, utan kan enligt Fagrell (2000) argumentera för varför de väljer det ena eller det andra inom olika idrottsaktiviteter. Idrotten är då en könssegrerad kultur som ger eleverna tydliga instruktioner över det som skiljer könen åt.

Myndigheten för skolutveckling (2007, s. 34-35) behandlar att det inom ämnet idrott och hälsa förekommer ett skapande och ett återskapande av attityder och uppfattningar om hur pojkar och flickor bör agera för att bli accepterade av sin omgivning, vilket skapas redan i förskoleåren, Inom ämnet idrott och hälsa anger pojkarna att de får visa vad de kan samtidigt som de känner sig duktiga, detta oftare än vad flickor gör. Myndigheten för skolutveckling (2007, s. 34-35) tar även upp att enligt studier som är gjorda av Larsson och Redelius (2004) visar att enligt läroplanen ska de verksamma inom skolan motverka traditionella könsmonster. Emellertid visar studien (Larsson & Redelius, 2004) att detta inte är något som de verksamma lärarna inom idrott och hälsa aktivt arbetar med. Från lärarnas sida tolkas detta oftast enligt Larsson och Redelius (2004) som att ta hänsyn till flickors respektive pojkars olika behov. Denna tolkning som ofta sker kan istället riskera att återskapa traditionella könsmonster istället för att motverka dem.

Myndigheten för skolutveckling (2007, s. 34-35) tar vidare upp att pojkar generellt har svårt att se manlighet med studieintresse. Medan inom ämnet idrott och hälsa är det tvärtom då fysiska presentationer kan relateras till vad som anses vara manligt. Vilket exempelvis kan vara egenskaper som innefattar fysisk styrka, självdisciplin samt kampvilja. Skolpresentationerna har på så vis en betydelse för olika identitetsskapande processer om vad som anses vara kvinnligt respektive manligt. Manlighet kan även yttra sig mellan klasskamrater inom ämnet idrott och hälsa. Till exempel ”att skjuta som en tjej” om en pojke inte är bra på fotboll. Mot bakgrund av detta upprätthålls särskiljandet mellan flickor och pojkar, vilket även bidrar till att eleverna ser sig som varandras motsatser.

2.5 Läroplanens förändringar i ämnet idrott och hälsa

Ämnet idrott och hälsa har förändrats genom åren, det visas i de olika läroplanerna. Ämnets mål i läroplanen för grundskolan 1962 var bland annat att få en allsidig och harmonisk utveckling samt att få en god kroppsbehärskning. Fokus låg på självdisciplin, ledarförmåga, laganda och hjälpsamhet. I läroplanen nämns även att pojkar och flickor ska skapa skilda grupper, dock finns ingen beskrivning om varför detta ska ske. Flickornas gymnastik bör vara estetiskt baserad, såsom dans och drama, pojkarnas gymnastik bör inriktas på styrkeövningar, spänst och stilkänsla (Nordberg, 2005, s. 101).

I Lgr 80, läroplan för grundskolan 1980, byter man namn på ämnet från gymnastik till idrott. Kursplanen visar nya förändringar, exempelvis i bollspel och lekar bör pojkar och flickor i tidig ålder öva på att samspela. För att skapa jämställdhet, ansåg man att pojkar och flickor skulle ha idrott tillsammans, dock baserades denna idrott på den tidigare pojkgyrnastiken. Pjokgyrnastik som styrkövningar, spänst och stilkänsla. Flickgyrnastiken försvann mer och mer (Nordberg, 2005, s. 102-103).

Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet (Skolverket, 1994), betonar vikten av elevernas medvetenhet kring ämnet idrott och hälsa. Här skaffar eleverna sig kunskap om varför man bör vara fysiskt aktiv. Undervisningen ska bidra till jämställdhet och främja varje individs fysiska förmåga. I Lpo94 kan man läsa att skolan ska i sin idrottsundervisning sträva efter att

eleven utvecklar sin fysiska, psykiska och sociala förmåga, samt att eleven utvecklar en positiv självbild, att de skaffar sig kunskap om vad som främjar hälsa, och utvecklar sin förmåga att leka, motionera och idrotta på egen hand och tillsammans med andra, (Skolverket, 1994).

Mot bakgrund av detta har flickor och pojkar en fortsatt gemensam idrottsundervisning. Mål att sträva mot består, som tidigare nämnts, av både fysisk, psykisk och social hälsa. I läroplanen står det tydligt att skolan har skyldighet att motverka traditionella könsmönster, vilka vi tidigare nämnt (Skolverket, 1994).

2.6 Kön och genus i ämnet idrott och hälsa

Lärarens stora utmaning i ämnet idrott och hälsa är att kunna bedriva en undervisning där man på nya sätt tolkar flickor och pojkars beteenden och inställningar till ämnet. Flickor och pojkars uttryck som de skapat via deras deltagande i idrottsundervisningen, kan tydas som de givna flick- och pojkröllerna. Pojkar anses vara mer tävlingsinriktade på idrottslektionerna, detta deltagande anses styrka deras maskulinitet. För flickor anses motsatsen, det vill säga att flickor inte bör vilja tävla då detta ej styrker den kvinnliga könsidentiteten (Nordberg, 2005 s. 117). Mot bakgrund av detta kan idrottsundervisningen ändras, Connell (2009, s. 103) menar att genusordningen genereras och återskapas hela tiden i vardagen. Han anser att om vi inte skapar dem, förekommer de inte. En koppling till detta är att inom socialkonstruktionismen har kommunikationen och de sociala situationerna en stor betydelse för hur verkligheten sedan konstrueras. Betydelsefullt att poängtera är att inom socialkonstruktionismen är vardagsvärlden det som människor delar med varandra, och där är språket en central del. Språket är även en grund till ett socialt kunskapsförråd där ett uppbyggande av rutiner för olika ageranden inom sociala situationer ingår.

Flertalet forskare Wernersson, Thorne m.fl. (Torstenson-Ed, 2003, s. 63) vars analyser tyder på att pojkar tar större plats och kräver mer uppmärksamhet än flickor i idrottsaktiviteter. I idrottsundervisningen är det viktigt att ha ett genusperspektiv då pojkar har en tendens att ta över samlingar och liknande situationer. Torstenson-Ed (2003, s. 64) behandlar vidare att pojkar tydligt opponerar sig då läraren riktar sin uppmärksamhet mer mot flickorna. Vilket är

en grund som de tidigare forskarna vi nämnt anser är en bidragande faktor till att pojkar har en tendens att kräva mer uppmärksamhet än flickor inom ämnet idrott och hälsa.

Wedin (2009, s. 95-146) tar upp en modell för en mer jämställd verksamhet och undervisning som kan vara ett hjälpmedel för de verksamma inom skolan. Den grundar sig i sex olika faser och riktar sig mot planering och genomförande för de verksamma inom skolan. Fas *ett* handlar om att skapa sig en förståelse i hur verksamheten och lärarna arbetar och förhåller sig till en rättvis skola. Fas *två* innebär ett samarbete mellan arbetslagen för att planera och strukturera utvecklingsarbetet. Mål och delmål bör sättas upp för att få en genomförbar planering. Fas *tre* grundar sig i att fortbilda de verksamma inom skolan gällande genus. Det är betydelsefullt för att kunna utveckla och förstå behoven i den egna verksamheten och undervisningen. Här görs observationer av verksamhetens vardagliga händelser och situationer. Fas *fyra* berör att analysera och reflektera. Det gäller här att analysera vad de tidigare observationerna visat, reflektera över frågor som rör genus i verksamheten. Fas *fem* handlar om att förändra och att göra upp en plan över hur och vad som behöver förändras. Vad behöver åtgärdas och hur ska detta genomföras för bästa resultat är frågor man bör ställa sig. Dessa frågor är det som reflekteras i fas nummer *sex* som berör uppföljandet av resultaten. Tanken med modellen är som tidigare nämnt att skapa en bra grund gällande genus för lärarna i verksamheten. När de fått kunskap och erfarenhet av detta arbete bör det sammanfattas och redovisas, för att på så vis ge inspiration till en fortsatt undervisning med fokus på genus. Betydelsefullt är att nämna att denna modell avser en hjälp och användning för verksamheter, därför kommer vi inte använda den i vår studie mer än under avsnittet ”Vidare forskning”. Emellertid känns det betydelsefullt att visa på att det finns goda hjälpmedel för verksamheterna att få en jämställd förskola och skola.

Ämnet idrott och hälsa förknippas ofta med lagindelningar. Raustorp (2004, s. 27) tar upp vikten av att läraren bör ha kontroll över lagindelning, detta för att på ett ansvarsfullt sätt utmana varje elev efter deras behov och förutsättningar. Det är betydelsefullt att läraren har kontroll över lagindelningen med en medvetenhet kring genus.

2.7 Lärare, kön och genus

Enligt Annerstedt (2007, s. 81) förväntas en lärare fungera som en förebild, därför bör man noggrant tänka igenom sina lektioner och sitt agerande. Om läraren har en god och genomtänkt planering som går ut på att eleverna ständigt lär sig nya saker och utvecklas, visar läraren tydligt sitt budskap om en god lärande miljö.

Likväl planering som medvetenhet kring genus påverkar elevernas utveckling, Hultgren (2008, s. 42-44) talar om i sin bok att omgivningen påverkar elevernas beteende och förstärker dessa. Vuxnas och lärares medvetenhet, bemötande och intryck ger individen och eleven positiva respektive negativa signaler. Detta betyder att personer som finns i en individs närvaro har stor inverkan på att individens önskade beteenden övergår till vanor. Lärares genusmedvetenhet kan avgöra om en elev väljer att aktivt delta i en aktivitet eller inte. När en lärare bemöter elever med en positiv inställning förs detta lätt över på eleverna själva, vilket leder till ett bra klassrumsklimat och aktiva elever. Lärares medvetenhet skapar även positiva tankar hos eleverna för att klara att utföra de olika aktiviteterna och situationerna de ställs inför. Detta är något som stärker elevernas självförtroende. Franck (2007, s. 109) behandlar i sin bok att inom socialkonstruktionismen uppfattar en individ verkligheten genom interaktion med varandra, där kommunikationen och sociala situationer har en stor betydelse över hur verkligheten konstrueras. Lärares genusmedvetenhet är som ovan nämnt avgörande för att skapa positiva tankar hos eleverna, för att vidare utföra olika aktiviteter inom ämnet idrott och hälsa.

Wahlström (2003, s. 18-20) skildrar vetenskapliga undersökningar, där lärare beskriver att de bemöter och agerar kring varje individ istället för att lägga fokus kring könsskillnader. Resultat efter observationer åskådliggör dock motsatsen, det visar att lärarna styrs av sin egen genusmedvetenhet. Connell (Nordberg, 2005, s. 136) menar att de verksamma inom skolan strävar efter att ge samma förutsättningar oavsett kön, men visar så som Wahlström (2003, s. 18-20) att skolan skapar och upprätthåller en viss genusordning.

Lärarens medvetenhet gällande genus är betydelsefullt att poängtera, för detta kan lätt speglas av eleverna. Davies (2003, s. 180) behandlar att barn upplever påfrestningar från vuxenvärlden, att agera manligt respektive kvinnligt. Dessa påfrestningar gör att barnen känner sig förvirrade. De vuxna förväntar sig att barnen ska följa normen och inte agera avvikande. Däremot om samhället likväl som skolan får fler så kallade avvikare skapar de den nya normaliteten (Connell, 1987, Davies, 2003, kap. 6, s. 180). En parallell till detta är Svaleryd (2003, s. 24) som beskriver hur en människa föds utan givna föreställningar. Samspelet gör att människan genererar olika levnadsvillkor gällande manligt och kvinnligt. Mot bakgrund av detta har läraren en viktig roll i att varje elev ska få möjligheten att utveckla sin fulla förmåga oavsett kön.

Svaleryd (2003, s. 30) anser att det är betydelsefullt att läraren medvetet arbetar med genusperspektiv. Här bör det handla om relationer, material, bedömningsgrund, maktförhållanden samt planering av tid och rum. En medveten lärare reflekterar iakttagelser av vardagliga händelser, man ser samspelet mellan elever som en viktig del i sin yrkesroll. Dock finns det aktiva lärare som menar, att undervisningen bör hållas inom genusgränserna, inom det som anses kvinnligt respektive manligt. På grund av samhällets förväntningar underlättar lärarens undervisning om han/hon håller sig inom ramen för samhällets normer (Davies, 2003 s. 195). Detta verkar motsägelsefullt då det i skollagen står att var och en inom skolans verksamhet bör främja varje individs egenvärde. Läraren ska sträva efter jämställdhet mellan könen samt motverka traditionella könsmonster (SFS 1985:110).

Läraren bör ha kompetens inom genusproblematiken, det kan krävas resurser, så som fortbildning inom ämnet. Läraren bör känna viljan och strävan efter att utvecklas och fortbildas, detta för att läraren har en stor inverkan på eleverna. Läraren kan i sin yrkesroll påverka och forma elevernas identitet, dock har eleverna en vardag utanför skolan som även påverkar. Läraren likväl som verksamheten har ett ansvar kring hur de agerar och varför. Som tidigare nämnt är det betydelsefullt att lärare samt skola visar en stor medvetenhet inom genusperspektiv (Nordberg, 2005 s. 195-196).

2.8 Lärare i ämnet idrott och hälsa

De verksamma inom skolan agerar olika beroende på elevernas fysiska och psykiska tillstånd och val av aktivitet. Läraren bör vara flexibel och anpassningsbar, detta krävs för att uppnå en ultimata lärandemiljö för elevernas dagliga tillstånd. Rollerna som läraren tillämpar är betydelsefulla för elevernas lärande, rollerna behövs för att kunna uppmärksamma varje individ. I ämnet idrott och hälsa innebär dessa roller att kunna anpassa aktiviteterna efter elevernas behov och förkunskaper. Läraren bör acceptera olika nivåer och olika sorters träning så länge som eleverna har motivation och anser aktiviteterna meningsfulla (Stenberg, 2007, s. 85-87).

Hultgren (2008, s. 61) beskriver den stora och betydelsefulla uppgift som läraren i idrott och hälsa har. Han menar att fysisk aktivitet kan förstärka individens personliga utveckling genom att läraren skapar goda förutsättningar för ett livslångt idrottsintresse. För att bedriva en sådan undervisning är det betydelsefullt att läraren har kunskap och en förståelse kring ämnet idrott och hälsa. Genom idrott och hälsa stärks individernas personliga utveckling och då kan det skapa ett gott genusklimat i gruppen.

3. Metod

Genom vår studie vill vi få reda på om det finns en medvetenhet hos klasslärarna när det gäller fokus på genus avseende eleverna i ämnet idrott och hälsa gällande planering, utförande och bemötande. Vår utgångspunkt är att få fram svar på våra tre frågeställningar, hur yttrar sig lärarna kring genus i idrott och hälsa(?), hur bemöter lärarna eleverna avseende genus i ämnet idrott och hälsa(?), vad finns det för likheter och skillnader i lärarnas agerande i vad de säger/vad de gör inom genus, gällande eleverna i ämnet idrott och hälsa(?). I kommande avsnitt kommer vi ta upp hur vi har gått tillväga under studiens gång och vad vi lagt fokus på för att svara på de tre frågeställningarna.

Vi har valt att hämta inspiration från den fenomenografiska traditionen, gällande de kvalitativa intervjuerna i vår studie. Detta innebär att vi som forskare kan få en helhetsbild i hur informanternas uttalade genusmedvetenhet kommer till uttryck i intervjuerna. Tanken med fenomenografiska studier är att beskriva de olika uppfattningar som en bestämd grupp individer har, med avseende på något fenomen i sin omvärld (Uljens, 1989 s. 81). Trots inspirationen från fenomenografins tradition och dess metoder, kan det vara betydelsefullt att beskriva att för forskare kan det vara komplicerat att endast utgå från en forskningsmetod. Inom fenomenografin vill forskaren använda sig av kvalitativa och öppna intervjuer för då kan den intervjuade lättare beskriva sina uppfattningar av ett fenomen med egna ord (Stukát, 2005, s. 33-34). Mot bakgrund av detta, kommer vi att använda oss av kvalitativa intervjuer, informanterna kan på ett individuellt sätt forma och påverka intervjuens gång samt lättare beskriva sin medvetenhet gällande genus kring de två första frågeställningar som tidigare nämnts.

Inom fenomenografin ska forskaren undersöka hur människor uppfattar sin omvärld och vilka olika sätt det finns att tänka på (Stukát, 2005, s. 33-34). Uljens (1989, s. 19) betonar att uppfatta betyder att generera en mening om någonting. Genom att individen genererar en mening mellan sig och sin omvärld, kan individen sedan bidra med kunskap inom ramen för meningen. Detta fokuserar vi på vid insamlingen av data via intervjuerna, det kan visa de

olika informanternas genusmedvetenhet. Första steget i en fenomenografisk undersökning är att skapa empiri inom ämnet man forskar (Stukát, 2005, s. 33-34).

Vi har införskaffat oss empiri från de fyra intervjuerna. Nästa steg är att beskriva variationerna av lärarnas olika uppfattningar, vilket vi kommer att redogöra för i vår resultatdel. Vidare försöker forskaren hitta likheter respektive skillnader av det som de olika intervjuade personerna har sagt (Stukát, 2005, s. 33-34). Detta fokuserar vi på under jämföringen av informanternas data och på så vis kan vi skapa en förståelse för resultatet av vår studie. Forskaren läser och sorterar, vilket leder till att ett mönster uppkommer. Mönstret kan användas för att kategorisera informanternas uppfattningar. En viktig del, är att det ska vara tydligt till vilken kategori ett uttalande ska vara under (Stukát, 2005, s. 33-34). Likt Stukát (2005, s. 33-34) menar Uljens (1989, s. 39) att genom jämförelsen av informanternas uppfattningar kring fenomenet kan forskaren kategoriseras och bilda beskrivningskategorier där informanternas olika uppfattningar skildras (Uljens, 1989, s. 39). Resultatet brukar vanligtvis vara att man som forskare hittar ett antal olika uppfattningar eller olika sätt att tänka (Stukát, 2005, s. 33-34). Informanternas genusmedvetenhet från insamlingen av data, kommer att redovisas i resultatet. I resultatet har vi valt att tydliggöra för läsaren med hjälp av figurer. Vi har i vår undersökning valt att utföra en beskrivning av informanternas genusmedvetenhet, som även styrks med citat. Vi har i vår studie valt bort att sortera upp informanternas uttalanden till tydliga mönster, som vidare används för att kategorisera informanternas olika uppfattningar som likt ovan nämnt ingår i den fenomenografiska metoden. Slutligen är den fenomenografiska metoden även mycket tidskrävande vilket leder till att antalet informanter blir få (Stukát, 2005, s. 33-34). Beträffande detta har vi i vår studie valt att lägga fokus på fyra informanter, där det första steget i en fenomenografisk metod var det centrala. Genom intervjuerna av de fyra olika informanterna har vi försett oss med ett helhetsintryck över deras uttalanden gällande genus i ämnet idrott och hälsa. Vid vår observationsstudie har vi funnit likheter respektive skillnader i vad informanterna tidigare sagt under intervjun inte alltid stämmer överens med deras agerande.

En kombination av kvalitativa intervjuer och kvantitativa observationer har vidtagits, det finns mycket att vinna på detta. Emellertid, likt tidigare nämnt, är det som forskare komplicerat att

använda sig endast av en forskningstradition som fenomenografin, det är väsentligt då vi utför både kvalitativa intervjuer och kvantitativa observationer. Betydelsefullt att nämna är att de svaga och starka sidor som finns i en kvalitativ metod tar ofta ut varandra i en kvantitativ metod och vice versa. Det betyder att det är en klar fördel att för forskaren att kombinera olika metoder (Holme & Solvang, 1997, s. 85). De kvantitativa observationerna har sin främsta styrka i att förklara företeelser och fenomen genom i vår studie visar sig i ett observationsschema. Under observationen är det betydelsefullt att poängtera att vi enbart räknade de elever som kom till tals, de elever som krävde uppmärksamhet och fick det av läraren, de elever som tilltalades vid namn av läraren samt räknat de elever som behövde hjälp i en aktivitet. Vi valde alltså bort att räkna de elever som inte kom till tals, de elever som krävde uppmärksamhet men inte fick det av läraren, de elever som inte tilltalades vid namn samt valt bort att räkna de elever som behövde hjälp i en aktivitet men inte fick det vid vår observation. Strukturen på de kvalitativa intervjufrågorna är relativt låg då endast ämnen och riktlinjer presenteras.

3.1 Procedur

Vi har valt att utföra en empirisk undersökning, det vill säga att utföra observationer av lärarna för att på så vis kunna se deras handlingar och agerande kring genus. Vi kommer att förse oss med kunskap som är empiriskt baserad från våra erfarenheter vi fått genom observationer av verkligheten (Davidson & Patel 1994, s. 16). Mot bakgrund av Barrie Thornes tankar om observationer, bekräftar detta återigen iakttagelsen av lärarna som ska genomföras (Connell, 2009, s. 29-30). Vidare använder vi oss av beskrivningar, där vi framställer resultatet av observationerna. Genom beskrivningarna talar vi om vad observationerna i studien gett för resultat.

För att öka den empiriska datans validitet och reliabilitet har vi valt att först observera och sedan göra intervjuer med informanterna. På så vis anser vi att informanterna agerar utifrån sin medvetenhet kring genus, vi påverkar inte deras pedagogiska roll. Vi har valt att utforma observationsschemat (se bilaga 1) på ett sätt där vi enkelt kan utläsa hur informanterna förhåller sig till flickor respektive pojkar i sin klass. Observationsschemat är konstruerat på ett

vis att det kommer ge oss information om hur informanterna bemöter eleverna inom ämnet idrott och hälsa. Bryman (2002, s. 173) berör att en observation är en metod som innefattar iakttagelser av individers beteenden utifrån ett schema. Med observationerna får man som forskare tillfälle att kunna observera olika beteenden och registrering av dessa utifrån kategorier som bestämts innan forskaren har startat sin insamling av data. Vi som forskare konstruerade observationsschemat innan insamlingen av data, detta för att få en klarhet i vad vi skulle observera i vår undersökning. Vidare tar Bryman (2002, s. 176) upp att syftet med att forskaren ska använda sig utav ett observationsschema är för att säkerställa informanternas beteenden. Observationsschemat bör vara så konkret som möjligt, detta för att forskaren ska kunna rikta in sig på de beteenden som är av intresse för studien. Vi anser även att socialkonstruktionismen är användbar då vi ska observera lärarnas beteende gällande genus inom ämnet idrott och hälsa. Inom socialkonstruktionismen behandlas att kommunikationen och framförallt de sociala situationerna har en stor inverkan över hur verkligheten sedan konstrueras. Därav kan de sociala situationerna som vi kommer att observera läraren i kopplas samman till socialkonstruktionismen. Begreppen validitet och reliabilitet är ett sätt att värdera relevans och trovärdighet kring informanterna och källorna från ett källkritiskt perspektiv. Det är betydelsefullt att ha både hög validitet och reliabilitet i sin forskning för att överhuvudtaget se om sin studie är användbar och hur man eventuellt kan öka dess precision och pålitlighet. För att ytterligare styrka vår reliabilitet har vi försökt skapa en god intervjumiljö där målsättningen är att få informanterna att känna sig bekväma i intervjusituationen (Denscombe, 2004). Intervjuguiden (bilaga 2) visar på att de inledande frågorna görs för att få informanterna trygga. Inom den fenomenografiska traditionen är det första steget att förse sig med ett helhetsintryck, detta har vi som forskare gjort under intervjun. Emellertid är det betydelsefullt att nämna att de inledande frågorna inte har något med vårt resultat eller vår analys att göra. De inledande frågorna om lärarnas bakgrund ingår inte i vårt helhetsintryck från intervjun, då dessa frågor inte rör informanternas genusmedvetenhet. De övriga frågorna i intervjuguiden är konstruerade för att vi ska kunna få ta del av lärarens medvetenhet gällande elevernas genus i ämnet idrott och hälsa. Intervjufrågorna är semi-strukturerade, detta för att intervjun ska passa den enskilda informanten samt vår undersökning. Vi har utgått från en fenomenografisk metod för våra intervjuer av de fyra olika informanterna, vi har

försett oss med ett helhetsintryck över vad informanterna säger under intervjun. De olika utsagorna har vi vidare valt att beskriva i resultatdelen. Var och en av informanternas uttalade genusmedvetenhet har även styrkts med citat. Utifrån vår observationsstudie har vi funnit likheter respektive skillnader i hur informanternas uttalanden under intervjun skiljer sig från deras agerande från våra observationsresultat. Detta kommer även att redovisas närmare i vårt analysavsnitt. De två sista stegen i en fenomenografisk tradition är att kategorisera uppfattningar samt att sortera material till tydliga mönster. Detta har vi i vår studie valt att inte genomföra, då vi istället har skrivit om informanternas genusmedvetenhet i ämnet idrott och hälsa som styrks med citat. Betydelsefullt att poängtera är även att vi aldrig haft avsikt att jämföra informanter med varandra i denna studie. Därav valde vi bort att kategorisera de olika informanternas uppfattningar som enligt fenomenografin sedan skulle resultera i tydliga mönster. Mot bakgrund av Patel och Davidsson (2003) görs en röstinspelning under intervjuerna, för att på så vis under transkriberingen kunna analysera materialet och även dubbelkolla att vi uppfattat rätt. Först då kan vi få en ökad förståelse om informanternas medvetenhet och även öka reliabiliteten.

Holme och Solvang (1997, s. 111) behandlar att en observation kan vara öppen eller dold. En öppen observation grundar sig i att samtliga informanter vet om och accepterar att man som forskare utför en observation. Den dolda observationen har två indelningar menar Holme och Solvang (1997, s. 111). Den ena handlar om att forskarna inte tar kontakt med informanterna, för att tala om vad observationens fokus ligger på. Andra delen i den dolda observationen grundar sig i att informanterna inte vet att de blir observerade, detta kan underlätta för att öka resultatets validitet och reliabilitet. Jacobsen (2007, s. 109) behandlar i sin bok att med dold observation finns det en stor fördel då informanterna inte vet om att de blir observerade. Detta minskar risken till att informanterna förändrar sitt beteende för att anpassa sig till forskarens undersökning. Mot bakgrund av detta har vi valt att utföra en observation där informanterna vet om att vi observerar, emellertid inte exakt vad vi observerar. Observationen är inte dold men föremålet är det. Detta för att även öka reliabilitet och validitet på observationerna.

Utöver observationerna kommer, som tidigare nämnt, intervjuer med lärarna att utföras. Vi har valt att använda oss av intervjuer i stället för enkäter. Intervju bygger på att samla data genom frågor, då svarsutrymmet är viktigt i vår studie passar intervju bättre än enkät (Patel & Davidsson, 1994, s. 60-61). Vår intervjuguide har sin grund i våra tre frågeställningar, hur yttrar sig lärarna kring genus i idrott och hälsa (?), hur bemöter lärarna eleverna kring genus i ämnet idrott och hälsa(?) samt vad finns det för likheter och skillnader i lärarnas agerande i vad de säger/vad de gör inom genus, gällande eleverna i ämnet idrott och hälsa(?).

Vi använder oss av semi-strukturerade intervjufrågor vilka ger oss möjlighet att ställa följdfrågor som passar den enskilda informanten och på så vis blir intervjun individuellt utformad. Det är betydelsefullt att vi mäter det som är relevant för vårt observationsschema för att öka validiteten genom möjligheten för följdfrågor.

3.2 Urval

Vi har innan insamlingen av empiri läst in oss på tidigare forskning inom området, där bland annat studier kring hur manliga och kvinnliga fritidspedagoger förhåller sig till genus inom ämnet idrott och hälsa. Vi utgår objektivt från tidigare forskning genom att vi mot bakgrund av Bryman (2002, s. 46) som menar att forskaren har kontroll över sina egna värderingar och att dessa inte påverkar undersökningen på något sätt. Vi har försökt vara så objektiva som möjligt, meningen är att ta reda på lärarnas uttryckta genusmedvetenhet vilket visade sig i deras agerande under vår observationsstudie.

Vi har valt att begränsa urvalet, så att observation och intervju kommer att ske inom ramen av fyra lärare. Vi har funnit tidigare forskning kring genuskillnader i betyg och bedömning i ämnet idrott och hälsa (Ribic & Bengtsson, 2010). Likt tidigare nämnt finns det en studie kring genus i ämnet idrott och hälsa gällande fritidspedagoger (Kankaanpää & Henriksson, 2007). Emellertid har vi valt att belysa lärarnas medvetenhet kring elevernas genus i ämnet idrott och hälsa. För att få en spridning på informanterna har observationerna och intervjuerna skett på två olika skolor. Skolorna har stora variationer från varandra gällande området de ligger i, resurser i både inomhus- och utomhusaktiviteter samt tillgången på att läraren har möjlighet till extra stöd som behövs. Vi har valt att utgå ifrån årskurs ett till tre, där undervisar

vanligtvis klassläraren även i ämnet idrott och hälsa. Årskurs ett till tre blir därför relevanta för studien. Mot bakgrund av vår vfu har det framgått att utöver läraren är det även viktigt att poängtera att elever i dessa åldrar har samma fysiska möjligheter oberoende på om det är flickor eller pojkar. Däremot när eleverna är äldre kan saker som puberteten bromsa deras fysik, det blir större skillnader på elevgruppen. Datainsamlingen har skett inom loppet av en dag för varje lärare, observationerna innefattar en lektion i ämnet idrott och hälsa.

3.3 Forskningsetiska överväganden

Vi har vid varje enskilt undersökningstillfälle informerat både elever och lärare varför vi suttit med under lektionen i ämnet idrott och hälsa. Emellertid är betydelsefullt att nämna att under de kvantitativa observationerna vet lärarna inte om vad vi observerat, men under de kvalitativa intervjuerna har de fått möjlighet till att få en inblick i vad vår studie baseras på. Vi använder oss inte av någon videokamera och fokuserar endast på lärarna, därför har vi valt att inte be om tillåtelse från elevernas föräldrar. Däremot har vi använt oss av röstinspelning under intervjuerna med informanterna, detta är något vi tydligt förklarat och fått klartecken för. Vi har även varit noga med att tala om för informanterna att det endast är vi som kommer lyssna på inspelningen och att efter vi har transkriberat intervjun förstör vi filerna. För att informanterna inte ska kunna identifieras har vi valt att beskriva skolor och lärare på ett anonymt sätt. Givetvis har vi fått godkännande från alla informanter som medverkat i våra observationer och intervjuer.

4. Resultat

I följande resultatavsnitt redogör vi för de resultat som vi kommit fram till utifrån våra tre frågeställningar och vårt syfte. Vi har observerat fyra olika lärare på två olika skolor i ämnet idrott och hälsa. Dessutom har vi intervjuat de fyra lärare som undervisat under våra observationer. Vi har valt att börja redogöra för observationerna först, då det var så vi valde att gå till väga i vår undersökning. Därpå följer en redogörelse av intervjuerna med lärarna.

4.1 Observationer

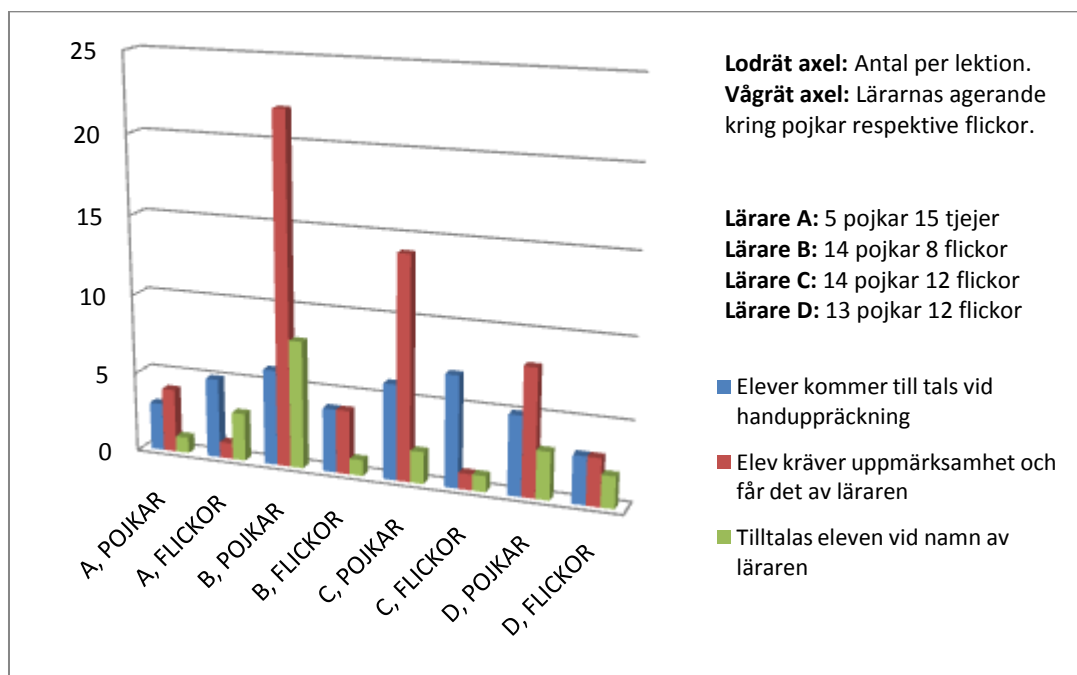
Vi har samlat kvantitativ data genom observationer av fyra lärare på två olika skolor i ämnet idrott och hälsa. Under våra observationer har vi använt oss av ett observationsschema (se bilaga 1), detta för att underlätta observationen. Observationsschemat är uppbyggt med rubriker gällande hur läraren bemöter elever. För att vi enkelt skulle kunna observera och få samlat empirin som vi behövde är rubrikerna delade i två spalter, en för pojkarna och en för flickorna. Rubrikerna är formulerade främst efter frågeställning nummer två, hur bemöter lärarna eleverna kring genus i ämnet idrott och hälsa(?). För att ytterligare öka validitet och reliabilitet har vi valt att båda författarna till studien har observerat läraren i sin undervisning. På så vis minskar möjligheterna för bortfall av data. Betydelsefullt att poängtera är att socialkonstruktionismen ligger till grund för vår studie då vi observerade lärarnas beteende gällande genus inom ämnet idrott och hälsa.

För att synliggöra vårt resultat har vi valt att utforma stapeldiagram som underlättar för läsarens förståelse. Vi har namngivit de fyra lärarna i A, B, C, D, för att se hur lärarna förhåller sig till elevernas genus i idrott och hälsa. Varje färg har en rubrik från observationsschemat och varje lärare har en spalt för pojkar och en spalt för flickor. Informanterna A och B är från samma skola och informanterna C och D är från samma skola. Informanterna A och B undervisar elever i år 1 respektive år 2. Både informant C och D undervisar elever i år 3. Lärare A hade övervägande flickor i sin klass och Lärare B, C och D hade övervägande pojkar. Figur 1 visar resultatet från lärarens bemötande av sina elever under samling, figur 2 visar resultatet från aktiviteterna under idrottslektionen.

Vi har valt att dela in resultatet på detta vis för att tydliggöra att ämnet idrott och hälsa vanligen har två scenarier, den sociala samlingen och den fysiska aktiviteten. Mot bakgrund av socialkonstruktionismen är det viktigt att poängtera den sociala samlingen, där kan kunskap konstrueras genom samspel och kommunikation. (Franck, 2007). Vi har tidigare nämnt att språket och kommunikationen är en grund för det mänskliga lärandet. Säljö (2005) behandlar Vygotskij som ansåg att språket ses som ett redskap för att få kunskap om andra människor. Det är även betydelsefullt att poängtera de samtal som sker i interaktion mellan människor alltid kommer att vara den viktigaste utgångspunkten för lärande. Inom socialkonstruktionismen har man fokus på det sociala, vilket passar sig för vår studie som blir att undersöka hur fyra lärare förhåller sig till elevernas genus.

Under samtliga observationer av samlingssituationerna satt eleverna i ring och lyssnade till läraren som också hade en plats i ringen. Dock var en observation att i lärare D:s klass hade eleverna själva placerat sig så att pojkarna satt på ena sidan av ringen och flickorna på den andra.

4.1.1 Observation av samlingssituation

Figur1 Observation, samling.

Figur1 visar på att pojkar likväl som flickor kommer till tals vid handuppräkning. Dock visar inte figur 1 det bortfall som vi observerat. Observationsschemat visar vid ett flertal gånger att elever räcker upp handen men kommer inte till tals, detta av olika anledningar till exempel ont om tid eller påbörjande av ett nytt moment.

Rubriken i figur1, elever kräver uppmärksamhet och får det av läraren, visar på att fyra av fyra lärare uppmärksammar pojkarna flertalet gånger mer än flickorna under samlingen. Flickorna visar tydligt att de använder sig av en mer tillbakadragen roll, då de inte kräver lika mycket uppmärksamhet som pojkarna i respektive samlingssituation. I Lärare C:s klass observerades även att hon strävade efter att ha en dialog med eleverna och ville att de skulle yttra sig utan att behöva räcka upp handen för att få ordet.

Tre av fyra lärare tilltalar fler pojkar vid namn (se figur 1). Flickorna hos lärare A tilltalar oftare vid namn än pojkarna, detta kan bero på att antalet flickor var majoritet.

4.1.2 Observation av aktivitet

För att få en förståelse för figur 2, kommer vi beskriva de aktiviteter som läraren valt till respektive lektion i idrott och hälsa. Vi kan få en bättre förståelse över hur lärarna bemöter eleverna i idrott och hälsa med inriktning på elevernas genus.

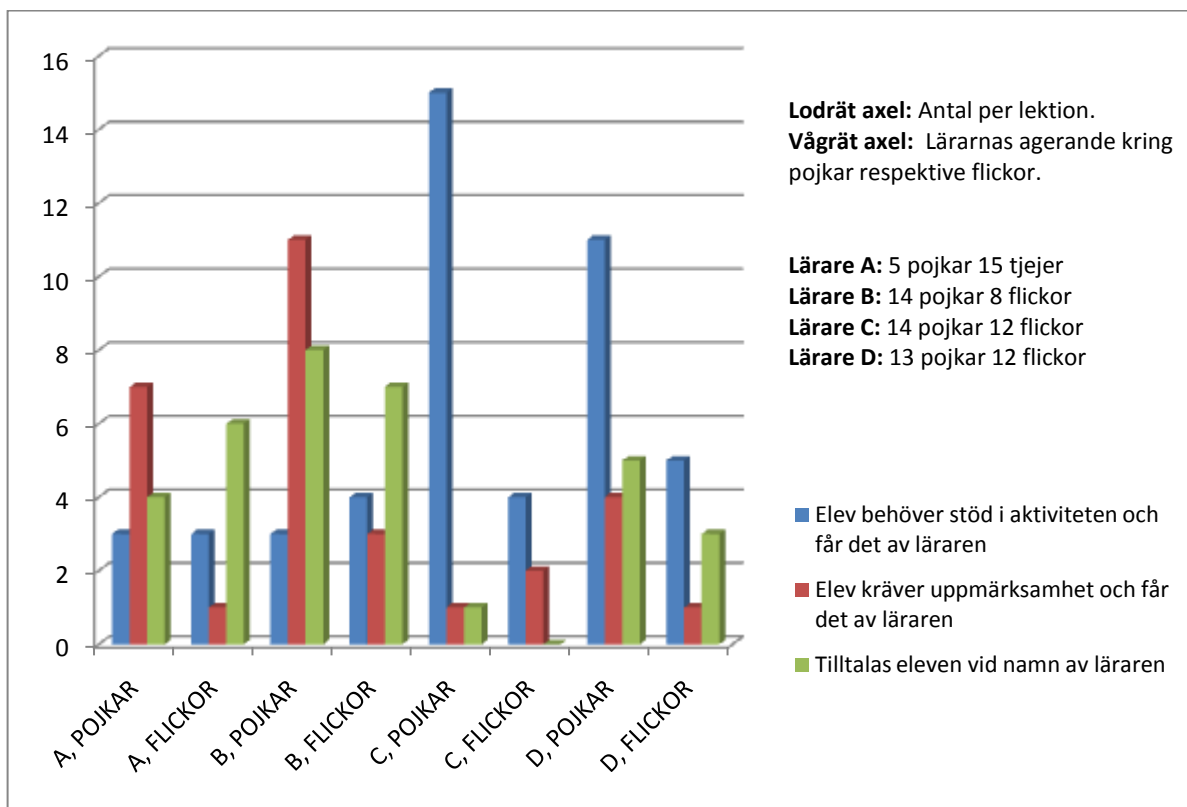
Lärare A lade fokus på samarbetsövningar för att eleverna i år 1 behöver denna grund för att kunna utvecklas socialt och fysiskt. Uppvärmning skedde under leken ”dansstopp” som går ut på att dansa till musik, när musiken stoppar ska eleverna stå stilla och sedan utvecklas detta till att stå stilla i olika positioner med till exempel en hand i golvet. Här instruerar läraren eleverna vilka positioner de skulle ha. Efter ”dansstopp” var det ”tunneldatt” som ny aktivitet. Det går ut på att två elever jagar de andra, när en elev blivit tagen behöver en annan elev krypa under den tagnes ben för att gå fri igen. Här delade läraren ut band till de som skulle vara jagare, detta skedde genom räkneramsan ”ole, dole, doff”. Tredje leken som läraren instruerade var jägarboll som går ut på att två jägare passar boll till varandra för att försöka träffa någon av de andra eleverna. När man blivit träffad av bollen blir man också jägare. Här skedde indelning av de första två jägarna genom slumpvis valda elever, dock var lärare A noga med att det skulle vara en flicka och en pojke.

Lärare B lade i uppvärmningen fokus på ledarskap och självständighet då en elev skulle leda gruppen i leken ”följa John”. Aktiviteten går ut på att en elev gör rörelser först i ledet och resterande elever ska göra likadant. Eleverna springer runt fyra koner och gjorde till exempel höga knän och spark i rumpan vartefter ”John” bestämde. Den andra aktiviteten var en samarbetsövning som kallades ”ballongleken”. Här stod alla elever i ring och en ballong kastades upp i luften, den fick inte nudda golvet. En elev kastade upp ballongen samtidigt som han/hon sa någon annan elevs namn, då var det dennes tur att springa in i ringen för att rädda ballongen från golvet. Likväl som den första eleven skulle denna elev säga en annan elevs namn och så vidare. Aktivitet nummer tre var ”tigertrasan” som går ut på att två lag ska tävla om att först fånga trasan som är i mitten av hallen. Här är det viktigt att poängtera, att eleverna tävlade flicka mot flicka och pojke mot pojke trots indelningen i två lag, det var läraren väldigt tydlig med.

Lärare C inledde lektionen med ”jage”, där två elever jagade de andra eleverna. Jagarna fick var sitt band och läraren talade om att det skulle vara en pojke och en flicka som jagade. Dock blev utfallet att det blev två pojkar som jagade. Läraren hade sedan byggt en redskapsbana som eleverna skulle ta sig runt, detta skedde till musik. Redskapsbanan skulle ge individuellt fokus så att alla skulle kunna utvecklas. Här fick flickorna och pojkarna tydliga direktiv att de skulle börja i var sin ände av banan. Vid introduktionen bad läraren att en flicka skulle visa de olika momenten i redskapsbanan. Utöver det använder sig Lärare C inte av någon strategi i sitt bemötande, hon ger inte mycket positiv förstärkning eller uppmärksamhet, då hon inte var aktiv med eleverna. Sista aktiviteten var ”bolljage” som gick ut på att två elever jagar de andra med boll. När en elev blev träffad av bollen och tagen fick den gå och sätta sig på en tjockmatta samt räkna till 50 sedan var de fria igen. Målet med aktiviteten var att jagarna skulle få alla eleverna på tjockmattan samtidigt.

Lärare D lade fokus på att eleverna skulle få möjligheten att lära sig vad de kunde göra utomhus på rasterna. Då det är vinter och kallt behöver eleverna aktiveras även på rasterna. Lärare D instruerade de fyra stationerna som eleverna skulle utöva.

Därefter delade läraren in eleverna i fyra grupper, med hjälp av att räkna 1, 2, 3, 4 från höger till vänster i samlingsringen. Stationerna var rocka rockring, hoppa hopprep och hoppa långhopprep samt basket. Dessa stationer fick alla fyra grupper pröva på, de bytte station när läraren visslade i sin visselpipa. Lärare D avslutade sin lektion med att alla skulle hoppa långhopprep i ström. De elever som kände sig trygga i att hoppa långhopprep fick även möjligheten att jaga varandra i en åtta. Här var det en som jagade den andre och blev man tagen bytte man roller.

Figur 2 Observation, aktivitet.

Figur 2 visar de blåa staplarna elever som behöver stöd i aktiviteten och får det av läraren. Här ser man tydligt att lärare C och D stöttar fler pojkar än flickor under ämnet idrott och hälsa. Lärare B stöttar flickorna mer än pojkarna och Lärare A ger lika stöd till både flickor och pojkar.

Tre av fyra lärare ger pojkarna mer uppmärksamhet, då pojkarna kräver det mer än flickorna under aktiviteterna. Lärare C har flickor som kräver mer uppmärksamhet än pojkar, detta kan bero på att aktiviteterna inte var varierande och individanpassade.

Rubriken i figur 2, tilltalas eleven vid namn av läraren, visar på att 3 av 4 lärare tilltalar pojkar vid namn fler gånger än flickor. Dock ska poängteras bortfallet att lärare A har majoritet flickor i sin elevgrupp. Utöver detta visades det även en tydlig strategi att lärare B, C och D tilltalade pojkar vid namn för att lättare få deras uppmärksamhet, det är något som vi varit vaksamma på under de övriga observationerna (se bilaga 1).

4.2 Intervjuer

Vid de kvalitativa intervjuerna har fokus lagts på frågeställning nummer ett, hur yttrar sig lärarna kring genus i idrott och hälsa(?), men betydelsefullt är även intervjuschemat. Intervjuschemat är semi-strukturerat med fokus på rubriker och underrubriker (se bilaga 2). Inom den fenomenografiska traditionen är det första steget att forskaren förser sig med ett helhetsintryck, detta är det centrala för vår studie. Från intervjuerna har vi fått fram ett helhetsintryck kring informanternas uttalade genusmedvetenhet inom ämnet idrott och hälsa. Detta har vi vidare valt att beskriva genom det informanterna har sagt under intervjuens gång. Intervjuerna har startat med att ge informanterna en trygg inledning, detta genom att inleda med frågor om lärarens bakgrund. Känner informanterna sig trygga ger detta ökad reliabilitet till studien. Med semi-strukturerade intervjuer får vi möjlighet att ställa följdfrågor som passar den enskilda informanten. För att öka validiteten är det betydelsefullt att vi mäter det som är relevant för studien.

Betydelsefullt är att poängtera att under intervjuerna var vi två som samlade empiri, den ena höll i själva intervjun och var aktiv, medan den andre agerade passivt och höll i inspelningen samt iakttog informanten. Detta var väsentligt för att informanterna inte skulle känna sig underordnade, men även för att vi inte skulle missa någonting viktigt i intervjun.

4.2.1 Lärare A

Vid intervjun med lärare A talade hon om att hon själv och de flesta andra lärare tror att de är väldigt bra på att behandla alla lika, dock inser hon att hon inte är färdiglärdd.

”Men jag kan ju säga att jag är nog som de flesta andra, att jag tror att jag är väldigt bra på det, men självklart fattar jag ju att jag inte är helt färdiglärdd, för hade ju säkert kommit upp intressanta saker om man studerade mig eller om jag blev videofilmad eller sådär.”

Hon menar att det är viktigt att vara ödmjuk och att det inte räcker att tänka på det. Hon poängterar att för få en bättre förståelse i hur man behandlar eleverna, kan man bli

studerad av någon annan eller videofilmad. Lärare A talar om, med grund i tidigare undersökningar, att resultatet på en videofilmning eller liknande förvånar den studerade läraren. Lärare A menar att det är betydelsefullt att reflektera över sitt agerande kring elevernas genus, först då kan man vara öppen för förändring och förbättring.

”Att man vill behandla alla lika, men sen får man väl erkänna, eller erkänna men man får väl, jag tror att man gör sig själv en björntjänst om man inte tror att man behandlar alla lika, för då är man inte öppen för att förändra sig.”

Inom ämnet idrott och hälsa talar Lärare A om att hon är noga med att använda positiv förstärkning för att få alla elever aktiva och känna sig delaktiga. Med positiv förstärkning menar Lärare A att berömma de elever hon vill ha fram mer i aktiviteterna, hon vill på så vis skapa trygghet och ett klimat som alla elever vågar delta i. Hon poängterar också att detta är de vuxnas uppgift.

”Man får vara lite på hugget, man kan inte bara stå utan man får verkligen berömma de för det som man gillar och vill ha mer av. Sedan såklart prata om det att det är viktigt att alla deltar. Sen är det ju en viktig grej att verkligen visa att ingen får kränka någon annan, det gäller ju att skapa ett klimat som alla vågar delta i, och det är ju den vuxnas uppgift.”

Gällande om pojkar generellt tar störst plats i ämnet idrott och hälsa menar Lärare A att det är olika från klass till klass och att i den klass hon har just nu är det inte så. Hon trycker på att det inte alltid är så att pojkar generellt sticker ut eller att de är bättre på att ta för sig.

”Den klassen som jag har nu, 5 pojkar och 15 tjejer, det där kan vara väldigt individuellt, om man titta på den klassen som jag har nu så är det inte så att pojkarna sticker ut, att de är bättre på att ta för sig. Överlag är det faktiskt inte, det kan vara så i andra klasser, men jag tror inte alltid att pojkar tar för sig mer.”

Här är det även de vuxnas ansvar att inte dämpa de elever som tar för sig mer, utan istället inte ge dem det utrymme de alltid kräver. Lärare A uttrycker att det i idrott och hälsa är betydelsefullt att skapa förutsättningar för att eleverna ska kunna lära sig och känna sig trygga i klassen. Detta är något som hon ständigt arbetar med, för det behövs alltid övas mer på.

”...skapa förutsättning för att de ska kunna lära sig och vilja gå till skolan är ju att man ska känna sig trygg och må bra och att ja, man vågar ta plats i klassen. Även i jympan handlar det om att skapa en tillåtande och trygg stämning, det tycker jag att vi har, men de behöver ju alltid övas på.”

Lärare A menar även att i år 1 är det viktigt att få in rutiner som till exempel att eleverna ska sitta i ringen när hon blåser i pipan, detta för att få en så aktiv idrottslektion som möjligt. Lärare A:s fokus ligger mer på rutiner och rörelse än på att aktiviteterna ska passa både flickor och pojkar.

Vad det gäller fortbildning så beskriver Lärare A att det just nu från statligt håll ges pengar och resurser för att fortbilda sig inom matematik och svenska för lärare i år 1-3. Däremot är genus en process som ständigt är intressant och lärorikt, föreläsningar och liknande erbjuds från andra håll än skolan hon arbetar på.

4.2.2 Lärare B

Under intervjun med Lärare B poängterar hon tidigt att miljön har en stor inverkan på individen. Hennes uppfattning är emellertid att pojkar och flickor väljer olika lekar och att det inte alltid går att ändra eftersom det är medfött och finns i generna. Vidare drar hon en parallell till sina egna barn,

”Eller också är det så bara med mina egna barn, jag gav min flicka bilar, men hon valde verkligen dockorna och pojken har alltid älskar brandbilar och så. Och jag har

verkligen inte försökt att påverka utan försökt ge dem möjligheter för båda delarna. Men det är säkert olika, men jag tror ändå att det är medfött lite..”

Mot bakgrund av detta menar hon att maskulinitet och femininitet är till vis del medfött. Inom ämnet idrott och hälsa använder sig lärare B av en mer individuell planeringsstrategi, där fokus läggs på att alla elever ska få göra något som passar varje individ. Lärare B menar att hon aldrig tänker på vad flickorna respektive pojkarna tycker är roligt utan fokus läggs istället på vad varje individ tycker om att göra under idrottslektionen. Lärare B menar att den individanpassade undervisningen visar att det inte alltid är så att pojkar gillar bollsport, utan det kan även flickor tycka om och vara intresserade av. Däremot är hon tydlig med att individualiseringen kräver att läraren kontinuerligt instruerar och berömmar eleverna under idrottslektionen.

Något som lärare B menar att hon ofta använder sig av är olika sorters samarbetsövningar där alla elever kan delta utifrån samma villkor och förutsättningar.

”..sen att man alltid gör något som ska passa alla och speciellt det här med samarbetsövningar, det är något som passar alla, och där alla är med på samma villkor, man försöker göra så att alla ska trivas, så visst har man en genomtänkt planering för att varje barn ska få känna att dem lyckas.”

Läraren B trycker även på att variationen även gäller för materialet, där man kan använda sig av både bollar, redskap, hopprep och så vidare. Variationen av materialet ökar intresset och engagemanget hos eleverna, de kan ändra åsikt om en aktivitet om läraren uppmuntrar eleverna till att försöka ge aktiviteten en chans. Likväl som att eleverna ska ge aktiviteterna en chans, menar lärare B att även läraren måste ge eleverna en ärlig chans att ändra åsikt och tycke om en aktivitet. Detta är betydelsefullt för att få ett gott klimat i klassen och ge eleverna störst möjlighet till utveckling.

Lärare B upplever att inom ämnet idrott och hälsa tar pojkar större plats eftersom att de generellt hörs mest i bollsporter och idrottssammanhang. Det kan upplevas på så vis eftersom samhället har påverkat individerna. Lärare B berättar att hon försöker styra det åt andra hållet genom att tona ner pojkarna för att höja flickorna. Detta menar hon är en utmaning då hennes klass har 14 pojkar och 8 flickor. Lärare B menar att det kräver att läraren ger flickorna extra tid till att tycka och tänka om saker och ting. Lärare B poängterar vidare att det är betydelsefullt att tänka på att ge flickorna större utrymme i klassen.

Angående fortbildning berättar lärare B att skolan har anordnat studiedag kring ämnet genus, dock inte med fokus på idrott och hälsa utan mer övergripande. Lärare B menar emellertid att det är ett oerhört viktigt ämne som ständigt är i ropet, därför är det en pågående diskussion och reflektion i hennes egna tankar och i sin medvetenhet.

3.2.3 Lärare C

Lärare C talar om att hon har grundtanken om att kön är något man föds till och genus är det som individen skapar i social interaktion. Hon arbetar och utgår ifrån att alla elever ska utvecklas flickor för sig och pojkar för sig i enstaka aktiviteter. I lärare C:s klass är det 26 elever, varav 14 pojkar och 12 flickor.

”Om jag kör t.ex. bollspel, dels beror det på klassen, alltså ibland är flickorna duktiga på vissa saker och ibland är de inte, därför ibland ser man till att man delar upp det, t.ex. om man spelat fotboll kan man göra så att flickor spelar mot flickor och pojkar mot pojkar.”

Fotboll och handboll är exempel på de aktiviteter där lärare C har delat flick- och pojkidrott. Detta för att lättare lyfta fram de mindre aktiva eleverna och samtidigt skapa förebilder för flickor respektive pojkar. Däremot försöker lärare C arbeta med att sudda ut föreställningar om att till exempel gymnastik är mer för flickor än för pojkar. Hon menar på att alla kan utvecklas inom alla aktiviteter.

”Gymnastik och redskap och sådär, så kan man tro att man bara kan lyfta fram flickor där men kunde även se pojkar och lyfta de som förebilder, jag försöker ta bort det där att nu ska vi ha gymnastik och det är tynsikt tjejigt. Det är viktigt att lyfta fram förebilder som är både tjejer och killar i allt man gör.”

Lärare C berättar att hon förebygger passiva elever i idrott och hälsa genom att till exempel i bollsporter skapa specialregler, att man måste passa ett visst antal gånger inom laget innan man skjuter på mål eller liknande. Lärare C anser att eleverna aldrig ska få möjligheten att själva välja lag, för att det ska bli lika många flickor och pojkar i varje lag. Detta styrker hon med att säga att hon är konsekvent med att de inte får välja själva.

Lärare C utgår från tanken att alla aktiviteter som hon gör passar både flickor och pojkar, hon fokuserar inte på vad som kan passa flickor respektive pojkar. Hon menar att det finns och kommer alltid att finnas både flickor och pojkar i skolan och därför koncentrerar hon sig på den fysiska utvecklingen som bör ske inom idrott och hälsa i de olika åldrarna.

Studiedagar är något som lärare C uttrycker att hon fått ta del av från skolan. Hon berättar även att hon deltagit i ett projekt i arbetslaget med fokus kring genus. Dock är det inget som är pågående just nu, då de arbetat mycket med genus och hon och övriga av lärarna på skolan verkar ha skapat en medvetenhet kring det.

4.2.4 Lärare D

Vid intervjun av lärare D gjorde hon tidigt klart att hon ansåg att hon bedrev en idrottsundervisning där det fanns en tanke kring genus. Lärare D:s klass består av 13 pojkar respektive 12 flickor, hon menar att pojkar generellt kräver mer uppmärksamhet i idrott och hälsa. Hon uttryckte att hon hade en flexibel planering som innefattade varierande moment, där både flickor och pojkar skulle få känna sig inkluderade i ämnet idrott och hälsa.

”Jag försöker ha det varierat, men märker man att det är någonting som behövs, till exempel om det är många elever som inte kan göra kullerbyttor, då måste vi träna på det mer därför vill jag inte låsa upp mig med att göra en hel terminsplanering, utan

kunna vara lite flexibel och lägga in mer sådana moment som de behöver träna mer på.”

Dock uttryckte Lärare D att idrott och hälsa oftast innefattar så kallade pojkaktiviteter samt att detta var något som hon försökte dra ner på. Lärare D visade även på att hon var extra uppmärksam på flickornas behov och antydde att hon har fler så kallade flickvänliga aktiviteter där flickorna får ta mer plats i gruppen.

”Men jag ville ha någonting för att jag vet att det är typiskt killsport, men oftast testar tjejerna på killsporterna men killarna vill inte testa på, eeh, tjejlekarna. Oftast ligger det lite mer åt det hållet. Därför var det lite med alltså hopprep, rockring, som klassiskt är tjejleker, men man såg att det var vissa killar som tycker det var riktigt roligt.”

Betydelsefullt är även att läraren hade en genusmedvetenhet där hon namngav de olika aktiviteterna med pojksport respektive flicklek. Hon menade på att hoppa hopprep och rocka rockring är något som gjorde att flickorna kände trygghet medans pojkarna kände sig blottade. Lärare D drar en parallell till hur hon upplevt att spela innebandy i sin egen skolgång, hon beskriver det som en utsatt och blottad situation när hon aldrig fick en passning eller fick känna sig delaktig.

Lärare D är tydlig med att poängtera att alla elever ska få möjligheten att röra på sig och aktivera kroppen under idrottslektionen. Hon menar på att det inte spelar någon roll vilken sorts aktivitet som hon väljer att introducera eleverna för. Lärare D talar om att de fått besök av en danslärare från en dansskola som visat eleverna hur man dansar pardans. Lärare D trycker i intervjun på att det saknas resurser för att kunna stimulera alla elevers behov och förväntningar av idrott och hälsa. Lärare D menar att det är viktigt för eleverna att få pröva på olika aktiviteter och skulle gärna vilja se att eleverna testade någon ny aktivitet som de inte tidigare provat, dock saknas det resurser för detta i form av pengar.

Lärare D poängterade att hennes gruppindelning i samlingsringen likt citatet nedan.

”Aah, men nu valde jag att göra så 1,2,3,4 för att på något sätt kommer ju sen tjejerna och då blir de ju jämna lag, men de har inga speciella platser, utan de sätter sig som det faller sig bara.”

Hon poängterade att det var betydelsefullt med jämna lag- och gruppindelningar under en idrottslektion, detta för att det ska vara lika förutsättningar för alla lag eller grupper.

Gällande fortbildning inom genus har lärare D arbetat i arbetslag för att konkretisera situationer och skapa sig en djupare förståelse inom ämnet. Dock är det mer övergripande och det gäller inte bara i ämnet idrott och hälsa. Just nu är dock skolan fokuserade på andra ämnen och frågor.

5. Analys

I kommande kapitel analyserar vi materialet från resultatet och knyter an till tidigare litteraturgenomgång. Här kommer vi att urskilja logiska slutsatser som man kan dra av våra resultat av två frågeställningar, vilka är; hur yttrar sig lärarna kring genus i idrott och hälsa(?), hur bemöter lärarna eleverna kring genus i ämnet idrott och hälsa(?). Utöver det redogörs jämförelser för att visa på likheter och skillnader kring lärarnas agerande i vad de säger/vad de gör inom genus, gällande eleverna i ämnet idrott och hälsa.

5.1 Vem uppmärksammas av läraren

Under intervjun berättar lärare A om att i hennes nuvarande klass är det fler flickor än pojkar, hon uttrycker även, att de som kräver mest uppmärksamhet inte alltid är pojkar, det skiljer sig från klass till klass. Emellertid menar hon att i hennes nuvarande klass är det flickorna som kräver uppmärksamhet, då de är majoritet. Däremot visar observationen av lärare A att pojkarna tydligt kräver mer uppmärksamhet och tar mer plats i idrott och hälsa, gällande både samling och aktivitet. Genom sociala interaktioner mellan människor skapas traditioner, vanor och rutiner. Kunskapen som konstrueras i social relation mellan människor blir även till en tradition. Traditionerna innefattar vanor och rutiner som blir till ett handlinsmönster som innefattar kunskap. Kunskapen finns inte enbart mellan individerna i samhället, utan även under den tid som finns mellan generationerna, och på så vis uppstår traditionerna.(Alvesson & Sköldberg, 2008, s. 87). Att pojkar tydligt kräver mer uppmärksamhet och tar mer plats kan grunda sig i dessa sociala interaktioner. Mot bakgrund av tidigare forskares analyser tyder det på att pojkar tar större plats och kräver mer uppmärksamhet än flickor i idrott och hälsa. Detta kan ha sin grund i vidare forskning som visar på att pojkar tydligt opponerar sig då läraren riktar sin uppmärksamhet mer mot flickorna (Torstenson-Ed, s. 2003).

Vidare visar observationen av lärare B och D liknande utslag som lärare A, alltså att pojkar kräver mer uppmärksamhet under idrottslektionen. Observationen visar att i lärare D:s klass hade pojkarna placerat sig på ena sidan av ringen och flickorna på den andra. I början av samlingen var lärare D:s uppmärksamhet riktad mot den delen av ringen som pojkarna satt i, mot bakgrund av det kan utslaget på observationsschemat visa att pojkar kräver mer

uppmärksamhet. I intervjun ställdes frågan till lärare D om hon hade någon tanke att placera pojkar för sig och flickor för sig. Lärare D menade att eleverna själva placerade sig på detta sätt och att det fungerar bra både för flickorna och för pojkarna och det passar även för henne som lärare att ha flickor på ena sidan och pojkarna på den andra. Lärare D ger i intervjun ett exempel på att vid lagindelningar kan hon räkna från vänster till höger i samlingen och veta att det blir jämnt antal flickor och pojkar i varje lag. Emellertid motsäger hon sig då aktiviteten skulle utövas och lagindelningarna var klara, var det inte jämnt antal flickor och pojkar i varje lag. Lärare B däremot visar en tydlig medvetenhet kring ämnet och i intervjun menar hon att pojkar upplevs kräva mer uppmärksamhet för att de hörs mest i idrottssammanhang. Lärare B talar även om att hon ständigt strävar efter en trygghet i klassen, där hon jobbar för att alla elever ska ha samma förutsättningar som exempelvis att få ordet vid handuppräckning. Lärare B hade, som ovan nämnt, fler pojkar än flickor som räckte upp handen i samlingen och vid intervjun berättar lärare B att hon försöker styra det åt andra hållet, genom att tona ner pojkarna för att höja flickorna. Detta menar hon är en utmaning då hennes klass består av 14 pojkar och 8 flickor, det kräver att man ger flickorna extra tid att tycka och tänka om saker och ting. Lärare B poängterar i intervjun att man får helt enkelt tänka på att ge flickorna större utrymme i klassen. Mot bakgrund av detta menar flertalet forskare Wernersson, Thorne m.fl. (Torstenson-Ed, 2003, s. 63) på att det är betydelsefullt att läraren har ett genusperspektiv, då pojkar har en tendens att ta större plats och kräva mer uppmärksamhet än flickor, vilket både sker i aktiviteten och i samlingen i ämnet idrott och hälsa. Fagrell (2000, s. 122-123) tar upp att inom ämnet idrott och hälsa lär sig flickor och pojkar att förhålla sig till manligt respektive kvinnligt. Exempelvis undviker i många fall pojkar aktiviteter där dans och drama ingår och flickor väljer oftast bort aktiviteter där våghalsighet och mod existerar. Flickor och pojkar väljer på egen hand de aktiviteter de vill utöva som är uppdelat efter de så kallade könsspecifika aktiviteterna. Idrotten är på så vis en könssegrerad kultur som ger eleverna tydliga instruktioner över det som skiljer könen åt.

Observationen av lärare C visar stora skillnader gentemot Lärare A, B och D. I lärares C:s klass kräver flickorna mer, detta kan styrka sig på valet av aktiviteter. Lärare C höll i redskapsgymnastik med relativt enkla och enformiga övningar, mindre estetiska övningar. En

parallell kan dras till läroplanens tidigare mål för idrott och hälsa, 1962 står det klart och tydligt att flickorna bör ha en gymnastik som är mer estetiskt baserad, så som dans och drama (Nordberg, 2005). Då det i läroplanen 1962 kan läsas att detta, är det inget man bör lägga större vikt på, dock är det en fundering som kan skapa diskussion och framförallt reflektion för dagens lärare och deras medvetenhet till valet av aktivitet. Detta talar lärare C i intervjun om att hon gör, hon berättar att aktiviteter som hon gör ska passa både flickor och pojkar, däremot är det inget hon lägger fokus på. Hon menar att det finns och kommer alltid att finnas både flickor och pojkar i skolan och därför koncentrerar hon sig på den fysiska utvecklingen som bör ske inom idrott och hälsa i de olika åldrarna, istället för om det ska passa sig mer för flickor än pojkar eller tvärtom. Mot bakgrund av detta visar Hultgren (2008, s. 61) att fysisk aktivitet kan förstärka individens personliga utveckling genom att läraren skapar goda förutsättningar för ett livslångt idrottsintresse.

Lärare C motsäger sig själv i intervjun där hon först berättar att hon undervisar i delad pojk- och flickidrott under vissa aktiviteter, såsom fotboll och handboll. Detta för att både pojkar och flickor ska utvecklas så mycket som möjligt. Sedan talar hon om att hon inte lägger fokus kring genus alls utan fokuserar endast på individens utveckling. Här kan lärare C:s medvetenhet ifrågasättas. Inom socialkonstruktionismen ligger språket till grund för ett socialt kunskapsförråd. Språket har en betydelsefull roll till att människor ska ha möjlighet att dela vardagsvärlden med varandra. Mot bakgrund av detta kan det vara betydelsefullt för lärare C att fundera över hur hon uttrycker sig via språket för att visa sitt kunskapsförråd inom ämnet idrott och hälsa.

5.2 Vem låter läraren komma till tals

Under samlingen observerade vi i den övriga observationen (se bilaga 2) att flickorna i lärare A:s klass räckte upp handen fler gånger än vad pojkarna gjorde, dock fick inte alla flickor som räckte upp handen komma till tals. En bidragande faktor till detta kan vara tidsbrist, för att lärare A ville påbörja den fysiska aktiviteten eller för att majoriteten i lärare A:s klass består av flickor, det upplevdes svårt att alla flickor ska få ordet under en samling. Vid intervjun ansåg lärare A att det är de vuxnas ansvar att inte dämpa de elever som tar för sig mer, utan istället inte ge dem det utrymme de alltid kräver. Mot bakgrund av detta som lärare A

uttryckte vid intervjun är vår slutsats att flickorna som räckte upp handen men inte alltid fick yttra sig har sin grund i att läraren tycks ha tanken om ett jämlikt sätt där både flickor och pojkar kan komma till tals. Säljö (2005, s. 81) talar om socialkonstruktionen som att språket och kommunikationen är en betydelsefull del i mänskligt lärande. Det är främst genom språket som vi konstruerar kunskap. Mot bakgrund av det visar det sig att kommunikation under idrottslektioner är betydelsefullt för att få goda förhållanden för lärande och utveckling hos eleverna.

Svaleryd (2003, s. 30) anser att det är av stor vikt att läraren medvetet arbetar med genusperspektiv, vilket berör relationer, material, bedömningsgrund, maktförhållanden samt planering av tid och rum. En medveten lärare reflekterar över vardagliga händelser och ser samspelet mellan eleverna som en viktig del i sin yrkesroll. Lärare A uttrycker vid intervjun att det inom ämnet idrott och hälsa är betydelsefullt att skapa förutsättningar för att eleverna ska kunna lära sig och känna sig trygga i klassen. Detta är något som lärare A ständigt arbetar med och menar att det är något som alltid behövs övas mer på.

Observationen av lärare C visade samma utslag som hos lärare A, att flertalet flickor räckte upp handen fler gånger än vad pojkarna gjorde under samlingssituationen i ämnet idrott och hälsa. En iakttagelse vi gjorde var att det vid några tillfällen under samlingen var att vissa av flickorna räckte upp handen i några sekunder och när läraren inte uppmärksammade dem med en gång var flickorna snabba med att ta ner handen igen. I denna klass observerades att lärare C strävade efter att ha en dialog med eleverna och ville att de skulle yttra sig utan att behöva räkna upp handen för att få ordet. Säljö (2005) beskriver att Vygotskij menar att språket är en viktig del för kommunikation mellan människor, men språket är även en resurs för att tänka. Genom språklig kommunikation kan vi människor lättare förstå omvärlden och på så vis ta del av varandras kunskap och utveckla vårt lärande. Genom att lärare C strävar efter dialogen med eleverna följer hon denna tanke om att språklig kommunikation leder till lärande.

En viktig aspekt till detta är hur lärare C förhåller sig till flickor respektive pojkar i samlingssituationen. Under samlingssituationen i lärare C:s klass framställdes flickorna som blyga och tillbakadragna medan pojkarna i klassen hade en mer framträdande roll. Davies

(2003, s 180) menar att den medvetenhet som läraren har kring genus avspeglas på eleverna. Eleverna upplever påfrestningar från vuxenvärlden om hur man bör agera manligt respektive kvinnligt. De vuxna förväntar sig att eleverna ska följa denna norm och inte agera avvikande på något sätt. I skollagen kan det även läsas att läraren ska sträva efter jämställdhet mellan könen samt motverka traditionella könsmonster (Riksdagen, 1985:110). Myndigheten för skolutveckling (2007, s. 34-35) tar även upp att inom ämnet idrott och hälsa sker det hela tiden ett skapande och ett återskapande av attityder och uppfattningar om vad som anses vara kvinnligt respektive manligt. I intervjun talar Lärare C om att hon har grundtanken om att kön är det man föds till och genus är det som skapas genom interaktion av varandra. Mot bakgrund av detta kan det bli betydelsefullt för Lärare C att använda sig av handuppräkning i samlingsituationerna, så att alla individer kan komma till tals.

Det var fler pojkar än flickor som räckte upp handen i både lärare B och D:s klass, detta kan grunda sig i att båda klasserna hade fler pojkar. Lärare B talar som tidigare nämnt om i intervjun att pojkar generellt hörs mest och därmed även vill komma till tals och räcker upp handen i samlingsituationen. Mot bakgrund av Hultgren (2008, s 134) är det lärarens uppgift är att förmedla en genusmedvetenhet där varje individ får möjlighet att tala om sina tankar och funderingar. Det är betydelsefullt att likt lärare A skapa förutsättningar för att varje elev ska lära sig och känna sig trygga i gruppen. Mot bakgrund av det är det viktigt, trots att lärare B och D har fler pojkar i sin klass, att de besitter en genusmedvetenhet där alla elever får en möjlighet till att yttra sig.

Vi har under samlingsituationen och under aktiviteterna observerat om lärarna tilltalar eleverna vid namn. Det har visat att Lärare A tilltalade flickor med sina namn mest och Lärare B, C och D tilltalade pojkar flest gånger vid deras namn. Det kan grunda sig i att Lärare A har övervägande flickor i sin klass och därför visar observationsschemat detta utslag. Emellertid visades det tydligt under observationen att lärare B tilltalade pojkar vid namn för att lättare få deras uppmärksamhet om något, den strategin använde även lärare C och D sig av. Nordberg (2005, s. 117) anser att läraren bör lägga fokus på att tolka flickor och pojkars beteenden och inställningar till ämnet idrott och hälsa. Då pojkars beteende anses mer tävlingsinriktade kan

det bli betydelsefullt att tilltala dessa vid namn för att lättare få dem uppmärksamma på nya regler eller förhållanden som sker i idrottshallen. Detta kan ligga till grund i att lärare B, C och D använder sig av namntillsägelser.

5.3 Vem behöver extra hjälp och får det av läraren under aktiviteten i ämnet idrott och hälsa

Lärare A hade under den fysiska aktiviteten lika många flickor respektive pojkar som behövde extra hjälp vilket visade sig under observationen. Detta kan grunda sig i intervjun med lärare A där hon tydligt talar om att det är viktigt att skapa en trygghet i klassen och ett klimat där alla elever vågar delta i. Hon är även noga med att poängtera hennes sätt att ge positiv förstärkning. Lärare A menar att så fort man ser något som man vill se mer av, så ska de berömmas. På så vis lär sig eleverna vad lärare A uppskattar i beteende och handling. Hultgren (2008, s. 42-44) talar om i sin bok att omgivningen påverkar elevernas beteende och förstärker dessa. Vuxnas och lärares medvetenhet, bemötande och intryck ger individen och eleven positiva respektive negativa signaler. Detta betyder att personer som finns i en individs närvaro har stor inverkan på att individens önskade beteenden övergår till vanor. En lärares bemötande och genusmedvetenhet kan avgöra om en elev väljer att aktivt delta i en aktivitet eller inte. Mot bakgrund av Hultgren (2008, s. 42-44) visar lärare A att positiv förstärkning är det som behövs för att få ett gott klassrumsklimat. Likväl som positiv förstärkning betonar Lärare A att det är betydelsefullt att skapa rätt förutsättningar för att eleverna ska känna trygghet och för att de ska kunna utvecklas. Förutsättningar kan innebära att valet av aktivitet, material eller regler kring hur en idrottslektion ska se ut. Detta är tydligt i observationen att lärare A gör, hon skapar så goda förutsättningar hon kan för att ge den trygghet som eleverna i år 1 behöver.

Under den ”övriga observationen” (se bilaga 1) visade Lärare B ha flest flickor som behövde extra hjälp under idrottslektionen. Lärare B har i sin klass 14 pojkar och 8 flickor och anser i intervjun att man får helt enkelt tänka på att ge flickorna större utrymme i klassen. Hon menar även att det är viktigt att flickorna kommer till tals och när de väl gör detta att de då får god

tid på sig att tänka och tycka om saker och ting. Lärare B likväl som lärare A berättar i intervjun att hon arbetar med positiv förstärkning för att höja de elever som behöver det.

Under aktiviteten var det fler pojkar som krävde mer hjälp hos lärare C och lärare D. Lärare C menar i intervjun att det betydelsefulla är att varje elev utvecklas fysiskt. Lärare C visar i observationen tydligt att hon inte använder sig av någon strategi i sitt bemötande, hon ger inte mycket positiv förstärkning då hon inte var aktiv med eleverna. Detta kan visa sig i att fler pojkar än flickor behöver mer hjälp under redskapsgymnastikens gång. De elever som har svårigheter i aktiviteten får inte den hjälp som de behöver. Hultgrens (2008, s. 42-44) tankar är bland annat att en vuxens positiva eller negativa beteende speglar av sig på eleverna i skolan. Lärare C:s genusmedvetenhet och beteende speglas över på eleverna som i sin tur inte utvecklas fysisk i den riktning som hon talar om i intervjun.

Lärare D:s genusmedvetenhet baseras på hennes egna erfarenheter som hon beskriver i intervjun. Där berättar hon om sin egen skolgång och sina känslor under innebandyn när hon varken fick en passning eller kände sig delaktig under lektionen. Denna medvetenhet kring genus speglar sig i hennes egen undervisning och lärarroll. Hon uttrycker sig på ett sätt, där hon redan tagit ställning i hur genus i idrott och hälsa bör behandlas, hon benämner olika aktiviteter som ”pojksporter” respektive ”flicklekar”. Detta visar hon tydligt även i observationen, där aktiviteterna består mycket av så kallade ”flicklekar” som till exempel rocka rockring och hoppa hopprep. Lärare D anser att ”pojksport” respektive ”flicklek” ofta väcker en trygghetskänsla hos pojkar respektive flickor. Hon menar på att pojkar känner trygghet i ”pojksporter” och flickor känner sig mer delaktiga och kan ta mer plats i ”flicklekar”. Lärare D:s genusmedvetenhet är något som hon för över till eleverna, då hon är väldigt tydlig med att hon lägger fokus på ”flicklekar” för att tona ner pojkarna i idrott och hälsa. Hultgren (2008, s. 42-44) menar att en lärares bemötande och medvetenhet kring genus kan vara avgörande för vilka aktiviteter som elever väljer att delta och engageras sig i. En sådan medvetenhet skapar även positiva tankar hos eleverna för att klara att utföra de olika aktiviteterna och situationerna de ställs inför och stärker då självförtroendet.

5.4 Slutreflektioner av analys

Våra slutreflektioner av analyskapitlet är bland annat, att få en insikt i hur viktigt det är att inte tona ner pojkarna utan istället höja flickorna, då pojkarna generellt tar störst plats i idrottssammanhang. Det visar sig tydligt att pojkarna även opponerar sig mot läraren då uppmärksamheten är riktad mot flickorna. Detta är betydelsefullt att poängtera, då det bidrar till ett gott klassklimat, där alla vågar yttra sig och känna delaktighet. Dock ska vi ha i åtanke att trots att pojkar generellt tar störst plats, gör de inte alltid det och lärare bör se eleverna som individer. Varje elev är en individ som behöver stöd och uppmärksamhet i olika situationer och aktiviteter. Mot bakgrund av detta menar även Wahlström (2003, s. 18-20) att lärare agerar kring varje individ istället för att lägga fokus på könsskillnader. Emellertid poängterar Wahlström även att varje lärare styrs av sina egna föreställningar om kön och genus.

Analysen av observationerna och intervjuerna av lärarna ger förståelse för hur betydelsefullt det är att ifrågasätta sin medvetenhet kring genus. Att fundera och diskutera hur man förhåller sig till flickor respektive pojkar. Larsson, Fagrell & Redelius (Kön, idrott, skola, 2005, s. 8) behandlade i sin artikel att verksamma lärare kan ha svårigheter i att bedriva en undervisningsmetod som motverkar traditionella könsmonster inom ämnet idrott och hälsa. Då är det betydelsefullt att läraren utmanar flickor och pojkars beteenden, vilket vidare skulle ge en reflektion över vilket innehåll och vilket arbetssätt man som lärare bedriver inom ämnet idrott och hälsa. Lärare A talar om detta i sin intervju, samt att det kan vara viktigt att antingen bli videofilmad eller observerad av en kollega. För att man som individ och lärare ska kunna utvecklas, bör man veta vad som kan utvecklas och förbättras i sin genusmedvetenhet. Det är även betydelsefullt att vara öppen för förändringar och inse att man som individ och lärare alltid kan bli bättre på saker och ting. Som lärare verkar det mindre insiktsfullt att utgå ifrån att namnge aktiviteter som ”pojksport” respektive ”flicklek” och bör reflekteras över. Annerstedt (2007, s. 81) beskriver att det är betydelsefullt att ha kännedom om att en lärare förväntas fungera som en förebild. En lärares medvetenhet förs över till eleverna, därför är det viktigt att själv besitta ett positivt genusperspektiv som lärare. Connell (2009, s. 103) talar om att om vi inte skapar en medvetenhet kring vad som är manligt

respektive kvinnligt, så förekommer dem inte. För att alla elever aktivt ska vilja delta är det betydelsefullt att sudda ut föreställningar om vad som är manligt respektive kvinnligt.

Vidare drar vi slutsatsen att det är betydelsefullt att använda sig av positiv förstärkning för elevernas lärande och utveckling inom ämnet idrott och hälsa. Genom intervjuerna berättar lärarna att positiv förstärkning till eleverna, skapar ett gott klimat i klassen samt stimulerar till fortsatt lärande. Det är även betydelsefullt att läraren har ett jämlikt genusmedvetenhet där det ges utrymme för både flickor och pojkar att komma till tals.

Ytterligare en slutsats av analysen kan kopplas till de tre frågeställningar som vi tidigare nämnt, där det handlar om lärarens yttrande, agerande och medvetenhet kring elevernas genus i ämnet idrott och hälsa. Slutsatsen är att alla lärarna i intervjuerna är medvetna om att det bör vara jämlikt i undervisningen. Dock sa lärarna en sak och gjorde en annan, exempelvis lärare C som tydligt berättade att hon förhåller sig till att varje aktivitet ska passa alla elever. Emellertid delade hon in eleverna flickor för sig och pojkar för sig i redskapsgymnastiken. Hon berättar även senare i intervjun, att hon gärna delar in klassen i flickor för sig och pojkar för sig, exempel i handboll och fotboll. Mot bakgrund av detta finner vi skillnader i vad de säger och vad de gör inom elevernas genus i idrott och hälsa. Slutsatsen blir att säga att man är medveten om elevernas genus i ämnet idrott och hälsa är inte detsamma som att agera utefter det. En koppling till den fenomenografiska traditionen, där vi som forskare fick ett helhetsintryck över informanternas uttalade genusmedvetenhet. Där lärare C berättade under intervjun att hon arbetade på ett visst sätt för att både flickor och pojkar skulle utvecklas inom ämnet idrott och hälsa. Emellertid visade sig vår observations resultat skilja sig från intervjuresultatet. Detta resulterade i att vi kunde urskilja likheter respektive skillnader i att lärare C:s uttalande genusmedvetenhet inte stämde överens med vårt observationsresultat. Vi kunde urskilja skillnader i det som lärare C sagt under intervjun jämfört med hennes agerande under vår observation.

6. Diskussion

I följande diskussionsavsnitt diskuteras först och främst studiens metod och resultat. Utöver det kommer didaktiska implikationer samt vidare forskning inom ämnet diskuteras. Studiens syfte är att få en förståelse för hur lärares medvetenhet kring elevernas genus visar sig ute i verksamheterna. Fokus har legat på ämnet idrott och hälsa där genusproblematik kan uppstå. Att skapa en förståelse av upplevelser från verkligheten genom att beskriva ett fenomen, har vi uppnått genom att utföra både observationer och intervjuer på fyra kvinnliga lärare på två olika skolor.

6.1 Metoddiskussion

Den här studien har som utgångspunkt att beskriva ett fenomen i skolans värld, att utifrån ett genusperspektiv undersöka genusmedvetenheten hos lärare i år 1-3 i ämnet idrott och hälsa. Empirin samlades in genom observationer och intervjuer av fyra lärare på två separata skolor. Vi valde att använda oss av intervjuer istället för enkäter, då svarsutrymmet är betydelsefullt för vår studie passar intervjuer bättre än enkäter. Observationerna grundade sig i kvantitativa observationsscheman som var utformade på ett vis så att det var okomplicerat att mäta vilka av eleverna som kom till tals, vilka elever som uppmärksammades och vilka av eleverna som behövde mer hjälp av läraren under lektionen. En beskrivning av observationerna var betydelsefull då vi talar om vad observationerna i studien gett för resultat. Observationsschemats sämre egenskaper var bortfallet att vissa av lärarna tenderade att interagera ständigt med samma elever, ofta de elever som självmant var aktiva. Likt intervjuerna där röstinspelning av lärarna vidtogs kunde observationerna videoinspelats för att på så vis upprepade gånger kunna se undervisningssituationerna. Detta kunde öka reliabilitet och validitet, då man lättare kunde synliggöra om man som forskare transkriberat rätt.

Intervjuerna av lärarna gav en utförlig information om lärarens bakgrund, kunskaper och sin egen tro på genusmedvetenheten i ämnet idrott och hälsa. Som det tidigare nämns utfördes intervjuerna med lärarna när observationerna var slutförda, detta främst för att öka reliabilitet och validitet samt för att få en så verklighetsbaserad bild av lärarnas medvetenhet som möjligt. På så vis se hur lärarna verkligen undervisar och inte hur de påstod att de undervisar.

Lärintervjuerna visade att deras egna uppfattningar av deras medvetenhet kring genus skiljde sig från observationsresultatet. Intervjuerna visade underliggande föreställningar om hur flickor och pojkar agerar. Intervjuerna grundade sig på intervjuschemat som var semi-strukturerat, det var utformat på ett sätt där det fanns utrymme till följdfrågor. Detta ledde till att intervjuschemat blev individanpassade och vi kunde mäta det som var relevant för situationen. En iakttagelse vi i efterhand har gjort är att vårt intervjuschema kunde förklarats utförligare för informanten vad som menades med att kön är det man föds till och genus är det man skapar. Detta är något man bör begrunda på vid vidare forskning.

6.2 Resultatdiskussion

Denna studie kan visa på vikten av att arbeta aktivt med jämställdhetsarbete för de aktiva inom skolan. Det är betydelsefullt, att som lärare vara eftertänksam om sin genusmedvetenhet gentemot eleverna, detta för att kunna reflektera och agera på ett könsneutralt sätt. Har de verksamma inom skolan en genusmedvetenhet skapas en jämställd undervisning, där alla individer och elever kan utgå ifrån sina egna behov och förutsättningar. Istället för lärare som fokuserar på de stereotypa föreställningar om vad som är manligt respektive kvinnligt bör lärarna fokusera på att varje elev är sin egen individ. Ett exempel på en sådan medvetenhet var Lärare B som gjorde en tydlig indelning av eleverna under aktiviteten ”tigertrasan”. Där blev eleverna indelade i två lag, men trots det fick sedan flickor tävla mot flickor och pojkar mot pojkar. Detta för att göra övningen mer jämlik, här visar lärare B tydligt på att sina egna föreställningar om varje elevs förutsättningar har betydelse för leken.

Ytterligare analys av resultatet ger slutsatsen för frågeställning nummer två, hur bemöter lärarna eleverna kring genus i ämnet idrott och hälsa (?), att det är betydelsefullt att använda sig av positiv förstärkning för elevernas lärande och utveckling inom ämnet idrott och hälsa. Utöver en genusmedvetenhet där läraren fokuserar på individen har vi genom studien funnit att lärare som ger positiv förstärkning till eleverna skapar ett gott klimat i klassen.

Läraren bör fokusera på att ge positiv förstärkning för att alla individer ska våga ta plats och höras i ämnet idrott och hälsa. Som lärare bör man sträva efter att alla elever ska ha lika goda förutsättningar och samma möjligheter till att utvecklas på sin egen nivå.

Vidare har vi i analysen presenterat resultatet för frågeställning nummer tre i likheter och skillnader i vad lärare säger och vad lärarna gör med fokus på elevernas genus i ämnet idrott och hälsa. Slutsatsen av intervjuerna blir att lärarna har ett relativt genusmedvetenhet i tanken och i teorin, emellertid visar resultatet av observationerna att det inte alltid stämmer med vad lärarna gör. Att ha kunskap och teori om någonting är betydelsefullt, men utan att praktisera kunskapen och göra den verklig menar vi att lärarna tappar sin medvetenhet. Ett exempel på detta är Lärare A och B som gjorde det tydligt i intervju att de är öppna för förändring och förbättring, de är medvetna om att man aldrig blir fullärd lärare och att man hela tiden behöver reflektera över situationer som uppstår i skolan. Dock var det vid angivna tillfällen där deras tankar och teorier inte visade sig i praktiken. En medvetenhet om en tanke är något som man måste förstå innebörden av för att sedan kunna utveckla och använda i verkligheten. Detta betyder att Lärare A och B är på god väg att utvecklas och förändra sin genusmedvetenhet och sina föreställningar.

Följder som kan uppstå då läraren saknar kunskap kring genus inom ämnet idrott och hälsa kan vara att läraren styr sin undervisning utefter sina egna föreställningar kring kön och genus. Lärarens genusmedvetenhet kan övergå till att vara elevernas medvetenhet, det är betydelsefullt att som lärare visa sig vara en god förebild. I Lpo94 (Skolverket, 1994) står det klart och tydligt att skolan och läraren ska främja elevernas fysiska, psykiska och sociala utveckling inom ämnet idrott och hälsa. Undervisningen bör bidra till jämställdhet och gynna varje individs utveckling, samt att motverka traditionella könsmonster. Därför kan det komma att bli viktigt att varje lärares genusmedvetenhet gynnar eleverna kring genus i ämnet idrott och hälsa. Fokus bör inte ligga på att tona ner pojkarna utan istället höja flickorna, då det generellt sätt är så att pojkar tar störst plats.

Emellertid är det betydelsefullt att poängtera att detta resultat inte gäller alla individer. Det kan lika väl vara så att flickorna behöver tonas ner och pojkarna höjas, detta kräver att läraren har kunskap om eleverna och sin egen genusmedvetenhet.

Våra resultat gäller enbart för de fyra lärare vi valt att observera och intervjua. Det är en mindre studie vi har utfört, emellertid anser vi att den är mycket intressant och betydelsefull för verksamma lärare. Vi vill tydliggöra att det inte är generella resultat för alla lärare. Resultatens trovärdighet är tillförlitliga för de klasslärare vi undersökt.

6.3 Vidare forskning

Under studiens gång har vi kommit underfund med betydelsen av att en lärare har en god medvetenhet vad det gäller elevernas genus i ämnet idrott och hälsa. En utveckling på denna studie kan vara att undersöka om modellen som Wedin (2009) beskriver fungerar ute i verksamheterna. Det kan bli betydelsefullt att se om de sex faserna har någon inverkan på att få en mer jämställd förskola och skola.

Vår studie har resulterat i att fyra kvinnliga lärare har undersökts och analyserats. Ett ytterligare sätt att gå vidare med studien kan vara att undersöka fyra manliga lärare i ämnet idrott och hälsa för att få vetskap om lärarna uttrycker och agerar på liknande vis. För att få ett mer generellt resultat gäller det att generera fler informanter och mer data om lärarnas medvetenhet gentemot elevernas genus i ämnet idrott och hälsa.

Litteraturlista

- Alvesson, M & Sköldberg, K. (2008). *Tolkning och reflektion*. Lund: Studentlitteratur.
- Annerstedt, C. (2007). *Att (lära sig) vara lärare i idrott och hälsa*. Göteborg: Multicare förlag AB.
- Bronwyn, D. (2003) *Hur flickor och pojkar gör kön*. Stockholm. Liber AB.
- Bryman, A. (2002). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Hungary. Liber AB.
- Connell, R. (2009). *Om genus*. Göteborg: Daidalos AB.
- Davies, B. (2003). *Hur flickor och pojkar gör kön*. Stockholm: Liber AB.
- Denscombe, M. (2004). *Forskningens grundregler – samhällsforskarens handbok i tio punkter*. Lund: Studentlitteratur.
- Fagrell, B. (2000) *De små konstruktörerna*. Stockholm. HLS förlag.
- Franck, O. (2007). *Genusperspektiv i skolan – om kön, kärlek och makt*. Lund: Studentlitteratur.
- Giddens, A. (2003). *Sociologi*. Lund: Studentlitteratur.
- Hesslefors Persson & Håkansson. (2003). *Samarbete om kommunikation, ledarskap och konflikthantering*. Stockholm: Verbum Förlag AB.
- Henkel, K. (2006). *En jämställd förskola: teori och praktik*. Skärholmen: Jämställt.se.
- Holme, I M & Solvang, B K. (1997). *Forskningsmetodik. Om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Andra upplagan. Lund: Studentlitteratur.
- Hultén, P, Hultman, J & Eriksson, L-T. (2007). *Kritiskt tänkande*. Slovenien: Författarna och Liber AB.
- Hultgren, S. (2008). *Fysisk aktivitet – Folkhälsa – Beteendeförändringar – En beteendevetenskaplig betraktelse*. Stockholm: Kunskapsföretaget.
- Jacobsen, D I. (2007). *Förståelse, beskrivning och förklaring. Introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.

- Kankaanpää, M & Henriksson, K. (2007). ”*Jag kan inte sjunga och sy, det är bättre att Anita gör det*”, en studie om fritidspedagogers uppfattningar om stereotypa könsroller och deras bemötande av elever ur ett genusperspektiv. Malmö Högskola.
- Myndigheten för skolutveckling (2007). *En samtalsguide om kunskap, arbetssätt och bedömning*. Stockholm. Liber Distribution.
- Nihlén, J & Nilsson, S. (2006). *Genusboken*. Ungern: Liber AB.
- Nordberg, M. (2005). red., *Manlighet i fokus – en bok om manliga pedagoger, pojkar, och maskulinitetsskapande i förskola och skola*. Stockholm: Liber AB.
- Patel, R & Davidsson, B . (1994). *Forskningsmetodikens grunder*. Lund: Studentlitteratur.
- Raustorp, A. (2004). *Att lära fysisk aktivitet*. Uppsala: Kunskapsföretaget.
- Ribic, E & Bengtsson, D. (2010) ”*Bollspel är inte på samma villkor, det gynnar killarna eftersom de har bättre förutsättningar*”: *Genusskillnader i betyg och bedömning i ämnet idrott och hälsa*. Högskolan i Halmstad.
- Stenberg, D. (2005) *Rörelse på lek och allvar: om psykomotorisk specialpedagogik*. Västerås: Solrosensförlag.
- Stukát, S. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.
- Svaleryd, K. (2003). *Genuspedagogik*. Stockholm: Liber AB.
- Säljö, R. (2005). *Lärande och kulturella redskap. Om lärprocesser och det kollektiva minnet*. Falun: Nordstedts Akademiska förlag.
- Tallberg Broman, I. (2002). *Genusperspektiv på förskola, skola och utbildning: Några inlägg från en arbetsgrupp på lärarutbildningen*. Malmö Högskola.
- Torstenson-Ed, T. (2003). *Barns livsvärld*. Lund: Studentlitteratur.
- Uljens, M. (1989). *Fenomenografi – forskning om uppfattningar*. Lund: Studentlitteratur.
- Wahlström, K. (2003). *Flickor, pojkar och pedagoger*. Sverige: Sveriges utbildningsradio.
- Wedin, E-K. (2009). *Jämställdhetsarbete i förskola och skola*. Vällingby: Nordstedts Juridik AB.

Elektronisk källförteckning

Larsson, H. Fagrell, B. Redelius, K. (2005). *Kön – Idrott – Skola*. www.idrottsforum.org (2011-02-10).

Skolverket (1994). *Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklass och fritidshemmet, Lpo94*. <http://www.skolverket.se> (2011-04-05).

Skolverket, (1994). *Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklass och fritidshemmet, Lpo94*. <http://www.skolverket.se> (2011-04-05).

SFS 1985:110. Skollag. (2011-04-05).

BILAGA 1

Observationsschema

Hur bemöter lärarna eleverna kring genus i ämnet idrott och hälsa?

Samling	Elev kommer till tals vid handuppräckning	Elev kräver uppmärksamhet och får det av läraren	Tilltalas eleven vid namn av läraren	Övriga observationer
Flickor				
Pojkar				

Aktivitet	Elev behöver hjälp i aktiviteten och får det av läraren	Elev kräver uppmärksamhet får det av läraren	Tilltalas eleven vid namn av läraren	Övriga observationer
Flickor				
Pojkar				

BILAGA 2

Intervjuguide

- **Frågor om lärarens bakgrund**

- Ålder.

- Lärarexamen, när och vilka ämnen.

- * Kompetens i idrott och hälsa

- * Kompetens i jämställdhetsarbete

- Längd på anställning.

- * Nuvarande skola

- * Tidigare anställningar

- **Genus**

- Beskriv begreppet genus, egen tolkning

- * Kön – det man föds till

- * Genus – det man skapar

- Genus i ämnet idrott och hälsa

- * Genomtänkt planering, får fram mindre aktiva elever (flickor vs pojkar)

- * Integrerar båda könen

- * Tar pojkar generellt större plats

- Genus i din yrkesroll

- * Val av stoff, material och metod

- * Medvetenhet – kring genus i idrott och hälsa

- * Fortbildning – i genusproblematiken i idrott och hälsa